

ЮБИЛЕЙНО ТЪРЖЕСТВО ВЪ ЧЕСТЬ НА АНТОНЪ СТРАШИМИРОВЪ

По случай 60 години отъ рождението му и 40 години писателска дейность.

Народния театъръ, Софія, недѣля 15 ноемврий 1931 г.

/11 ч. сутриньта/

---ofo---

I.

/Хорътъ "Гусла", подъ диригентството на г. Вен. Бобчевски, изпълнява следнитѣ български пѣсни:

1. "Дафино вино" - отъ Добри Христовъ.
2. "Стано, Станке" - отъ Петъръ Бояджиевъ.
3. "Кинисало моме" - отъ Добри Христовъ.

---o---

II.

/На сцената се появяватъ всички членове отъ Юбилейния комитетъ, начело съ председателя му Т. Г. Влайковъ/

Т. Г. ВЛАЙКОВЪ: Почитаемо събрание! Днесъ столичното общество тукъ и интеллигентното гражданство въ много градове и села изъ цѣлата страна празнува единъ рѣдкъ културенъ празникъ, празнува празника на нашето литературно творчество, празнува празникъ на българската книга. Виновникъ на това тържество, на тоя културенъ празникъ е нашиятъ голѣмъ писателъ Антонъ Страшимировъ. /Продължителни аплодисменти. Публиката въ тос

Преди 40 години въ нѣкои отъ тогавашнитѣ
 литературни списания се появиха първитѣ разкази на
 писателя, тогава още младъ учителъ. Тия разкази,
 проникнати отъ романтиченъ духъ, написани живо и соч-
 но, въ които се очертаваха образи и картини изъ сел-
 ския животъ, въ които се рисуваха теглилата, борбитѣ
 и крамолитѣ на пробуждащето и разлагащето се наше
 село, произведоха навремето твърде хубаво впечатле-
 ние всрѣдъ обществото. Помня и азъ това хубавопеча-
 тление, като тогавашенъ съвременникъ. Тѣзи разкази
 пробудиха голѣма надежда у обществото за нови успѣхи
 отъ младия писателъ. И тия надежди се оправдаха. Заре-
 диха се единъ следъ другъ още разкази, следъ това и
 по-голѣми повестування - дойде до повестъта, до
 романа - все въ сѣщия духъ и все изъ селския животъ.
 По-после засегна и другитѣ срѣди изъ нашия животъ;
 и гражданския строй, и гражданскитѣ борби; навлѣзе и
 въ драмата съ голѣмъ успѣхъ, започна да пише крити-
 чески очерки; заредиха се цѣла редица прекрасни пъте-
 шествия, пътни бележки; захвана да пише и научни
 статии; излѣзе последователно като редакторъ на
 вестници и списания, прояви се и въ обществения животъ.
 Най-напредъ всецѣло се отдаде за известно време на
 македонското революционно движение, виждаме го после
 народенъ представителъ, участвува често въ политически
 ни животъ, движенъ отъ будна съвѣсть и отъ чувство

И неговото литературно творчество все повече се увеличаваше, все повече нарастваше. Последните години той създаде литературни творения от голѣмо, от широко национално значение, каквито сѣ неговитѣ студии за психологията на разнитѣ типове отъ народа ни, какъвто е неговия романъ "Вихъръ", какъвто е най-последния неговъ романъ "Роби" изъ македонското революционно движение. И днесъ той има задъ себе си 40-годишна литературна дейность и неговото писателско дѣло, неговото творческо дѣло представлява една голѣма грамада и по размѣръ и по значение. Литературното дѣло на Страшимирова по своитѣ размѣри се надминава само отъ дѣлото на Вазова.

Днесъ, когато писателятъ е достигналъ една почтена възраст - навършва 60 години отъ своето рождение - приятелитѣ му и почитателитѣ на неговия талантъ и неговото творчество, намѣриха, че е заслужено да се направи едно тържествено чествуване, единъ тържественъ юбилей на този голѣмъ писателъ. /Ракоплѣскания/

Избраниятъ за тази целъ комитетъ подхвана дѣлото за подготвяне на тържеството. То биде посрѣщанато съчувствено и тукъ въ столицата, и въ цѣлата страна и постепенно-постепенно желанието за чествуване на поета се превърна въ едно народно движение. Днесъ

и отъ официалната властъ, въ лицето на г. министъра на просвѣщението, който даде всичкото си съдействие за по-доброто отпразднуване на това тържество. Посрѣщна се то съчувствено и получи съдействие и подкрепа и отъ много още организации и корпорации. И днесъ тукъ азъ имамъ приятната длъжностъ и високата честъ да открия това тържествено събрание, това празненство въ честъ на голѣмия писателъ Антонъ Страшимировъ. /Ръкоплѣскания/

Като изказвамъ отъ името на комитета нашата сърдечна благодарностъ на г.министра на просвѣщението за голѣмото дѣйствиe, което той ни даде и на всички корпорации и сдружения, които ни подкрепиха; като изказвамъ сърдечна благодарностъ и на васъ, почитаемо събрание, които дойдохте така многолюдно да почетете съ своето присѣствие тържеството въ честъ на юбиліяра, азъ ви моля съ благосклонно внимание да изслушате рѣшитѣ на онѣзи почтени господа писатели и учени, които ще са говорятъ тукъ за значението на писателя и като литераторъ, и като ученъ и като общественикъ.

Има думата г.Владимиръ Василевъ.

В. ВАСИЛЕВЪ: Г-жи и г-да! Предпочелъ бихъ да ожда между васъ и да се присъединя - безименъ - къмъ тоя непритворенъ избликъ на признание и почитъ къмъ личността и дѣлото на Страшимирова - отколкото да ги слагамъ на една оценка, колкото и висока да ожде тя. Защото неговото дѣло е тъй многостранно, че поставя оня, който иска да го обхване предъ истински смутъ и въ съмнение на най-добритѣ му сили.

У Страшимирова се борятъ художникътъ и гражданинътъ, интеллигентътъ и масата, културата и примитива. Той е реалистъ и романтикъ, трибуналъ и поетически унесенъ, ентузиастъ и скептикъ - едновременно.

Коя е основната доминираща стихия на неговия духъ?

И тукъ се изпрѣчваме предъ въпроса за оная категоричностъ, която сме навикнали да изискваме отъ твореца - да синтезира той живота въ едно трайно чувство за него, въ единъ неизмѣненъ философски и поетически мирогледъ. У Страшимирова нѣма тая "установеностъ", която има у Вазова или Пенчо Славейкова. Той изглежда, че не е на едно мѣсто, на една позиция, която да отстоява въпрѣки всичко онова, което става на среща му - съ фанатичното самовнушение, че поетътъ е, който трѣбва да опредѣля действителността, а не действителността поета. И когато...

остава съ впечатлението на непрекъснати лутания на една личност — който все пакъ има въ себе си единъ фаръ; на самоизневѣрвания — ^{когато} ~~когато~~ ^{когато} чувствувате ^{когато} добре, винаги тъй искренъ; ^и на изненади — когато въ онова, което говори винаги изхожда не само отъ дълбоко убеждение, но отъ едно органично вживяно чувство. Но всичко това противоречи на истината, че творческиятъ духъ е винаги единенъ, колкото и разнородни да сѫ външнитѣ му прояви и че, следвайки обратния имъ пътъ, винаги ще достигнемъ до оня творчески центъръ, изъ който тѣ изхождатъ и който отново ги събира въ себе си.

Какъ се опредѣля у Страшимирова това отношение между личността и нейнитѣ дѣла?

Може би най-добре ще го откриемъ — въ нейното развитие.

Творческиятъ инстинктъ у Страшимирова се пробужда въ най-прѣка, органична връзка съ обществения ни животъ. Той изхожда отъ него и дири да получи пакъ него. Откъснато отъ него, всѣко творчество нѣма оправдание, става безпредметно — па било то най-огнетената мечта, и най-гениалното поетическо построение и най-голѣмата стрѣха напредъ. Той се импулсира винаги отъ предметността на нѣщата и на времето, и само въ импулситѣ, получени отъ него се оплодотворява безконечно неговата творческа сила.

Защото, макаръ съ бодростта си и острия

нашитѣ дни, той принадлежи къмъ оная генерация писатели отъ 90-тѣ години, които се опредѣлятъ напълно въ обществеността и се осъществяватъ пакъ само въ нея. Тая общественостъ се слага първитѣ години следъ освобождението на стремежи и задачи, чиято ось е идеята за нацията като единностъ и култъ за всички времена. Още не сж се изтрѣгнали отъ героичната романтика и нейното ехо продължава да се носи въ възторженитѣ пѣсни на Вазова. Но времената вървятъ, ентузиазмътъ се уталожва, живота се слага въ своята трезвеностъ. Той предявява своитѣ изисквания, поставя нови задачи, разкрива други нужди - вмѣсто единната посока, въ които сж били устремени всички енергии, открояватъ се много пътища и всѣки трѣгва изъ своя. Общата народна стихия се разбива и отголва различия обществената и психическата ни структура. На мѣстото на малката паланка, огнище на възражданието и на освободителнитѣ борби, се заражда градътъ арена на най-разнородни състезания, на политически борби и на домогвания отъ долень егоистичень разредъ. Отъ трусътъ на освобождението народнитѣ пластове се размѣстватъ и въ това размѣстване изгубватъ своята опора и своята ось. Това е време безъ идеали, безъ цель, безъ звезда. То не може да даде на писателитѣ никое вдъхновение, защото въ живота нѣма ни едно свѣтло дѣло, ни единъ възвишенъ устремъ, ни една личностъ

осмествяватъ - въ отрицанието на тоя животъ. Това е епохата, когато се явяватъ Алекѣ Константиновъ, Михайловски, Стаматовъ - епоха на писателитѣ изобличители и сатирици, проповѣдници и моралисти.

Ала мисията на писателя никога не може да спре при отрицанието на живота. Той е активно творческа сила, която и въ най-безвѣрното време трѣбва да намѣри една вѣра, да посочи единъ идеалъ, да намѣри положителното, на което може да се строи.

Къде е то?

Страшимировъ го намира: - тамъ, въ девственитѣ недра на народа, дето дремятъ здравитѣ сили, които сѣ се утвърдили въ себе си цѣли петъ вѣка. Трѣбва да се върнемъ, да подиримъ отново себе си, да познаемъ себе си въ народа си, за да можемъ, трезви и сигурни въ онова, което сме и което можемъ, да продължимъ по-нататъшното си строителство. Народътъ не може да стои въ тая отвлѣчена перспектива, въ която стои за Вазова - трѣбва да го приближимъ, да изучимъ неговия битъ, нравственото му е и обществено съзнание, силитѣ, които го опредѣлятъ и движатъ. Безъ да правя паралели, има нѣщо твърде общо въ това насочване къмъ народа и въ апологията за него съ руското народничество отъ 70-тѣ години, на което не сѣ чужди всички наши писатели отъ епохата на 90-тѣ години, И най-добритѣ представители на които

началата на националното самоопредѣляне. Следвайки процеса на бързо обществено и културно развитие, за да изравнимъ фронта си съ европейскитѣ народи, отъ които робството ни е оставило въ такава закъснѣлость — ние трѣбва постоянно да се обръщаме назадъ, за да провѣримъ, дали въ залитанията си не сме се отдалечили много отъ своя първоизточникъ, дали не сме скъсали връзките си съ него, да не сме измѣнили на основните духовни сили, изъ които изхождаме и на които се крепимъ. Защото следъ такава една аберация, ще настъпи още по-голѣмо връщане назадъ. Само въ близъкъ контактъ съ тия сили пътя на културното ни и национално развитие ще бѣде сигуренъ, безъ сътресения и катастрофи.

Тия сили ние ще откриемъ и изпитаме не само въ предѣлитѣ на освободената земя. Тѣ сѣ въ цѣлото ни племе. И въпроситѣ за българската култура ще се разрешатъ въ смѣтностъ въ племенното ни самопознание. И затова трѣбва да изучимъ българина въ Македония, въ Тракия, въ Добруджа — битовото му състояние, специфичнитѣ му обособености отъ мѣстни и природни условия, неговата история — за да се открие ако може, синтетичния нашъ типъ, на който вѣрно, безъ измама, ще можемъ да се позовемъ.

Приобщението съ народната душа е за Страшимирова сигурния пътъ за познание не само на колек-

за поставяне неговото дѣло въ оная плоскостъ, дето то може да бѣде най-плодотворно. "За пряко стѣпване къмъ съзнателно творчество, говори Страшимировъ въ хубавата си книга за Ботева поетъ и народъ - нужно е поне въ началото, творческата натура да се постави наясно съ народа си чрезъ своята душа, като открие въ преуспѣването и въ бъдещето на своя народъ единственото условие за своето лично преуспѣване, за личното си бъдеще. А това е възможно само, когато творческата натура напои душата си - и цѣлия себе си - съ твърда, почти органическа вѣра въ винагишното преуспѣване и вѣчното съществуване на своя народъ - нѣщо, което е ~~прв~~изходна точка за душа, предназначена да вѣрва въ безкрайността въобще на живота, т.е. да вѣрва въ безсмъртие. Така и само така голѣмитѣ срѣдъ единъ народъ, облагодетелствуванитѣ отъ природата, обдаренитѣ ще постигнатъ да сѣ - кой повече, кой по-малко - срѣдъ своя народъ въплотители на колективния творчески гений". По тоя начинъ проблемата интелигенция и народъ Страшимировъ разрешава - въ тая мистична обусловеностъ на единицата отъ масата и връзката ѝ съ нея, която личността и въ най-високата си издигнатостъ не трѣбва да скѣсва. Това съвсемъ не значи, че Страшимировъ пледира оставане при примитива. Той е достатъчно обгоренъ отъ идеитѣ на западната култура, за да знае, че въ първичността на духовния ни строй

нравственъ, идеенъ и художественъ разредъ, за да се пробуди и разцъвти той въ нова ширина. Но за културнитѣ достояния на Запада /тѣ по-късно, въ епохата на Пенчо Славейкова, се привнесоха въ нашия духовенъ и литературенъ животъ/ трѣбва като при всѣки посѣвъ, да се изпита добре почвата, за да изкълнатъ, да не останатъ кухи стърнища на подражателство. И затова Страшимировъ казва - "Въ началото поне".

И Страшимировъ пристѣпва къмъ тайника на народната душа... Пристѣпва съ всичката си отдаденостъ, готовъ да изчезне въ нейния свѣтъ. Той се прекланя напълно, цѣлъ въ него, снелъ отъ себе си ризницата на всички културни наслоения - и достига до неговитѣ първоизточници, до суровата му първичностъ и до най-чистия му елементъ. И оттамъ изнася безценни съкровища. Това сѣ раннитѣ разкази на Страшимирова, особено "Кочаловската крамола", "Цѣлина", "Анатема", "Змей", "Габровка", повеститѣ му "Есенни дни", "Кръстопатъ", пиеситѣ му "Вампиръ" и сетне "Свекърва", които носятъ откровение на народната душа, до които никой отъ нашитѣ писатели не е стигалъ. Страшимировъ не идеализира селото, той го дава такова, каквото го заварва. "Не намѣрихъ азъ въ селото, казва въ предговора на "Смѣхъ и сълзи", напѣвитѣ на медния кавалъ и за дълго още не ще го намираме. Затова и моитѣ разкази нѣматъ она разкошъ на блѣноветѣ и оная сила на размаха, които

ала се изтъкватъ въ времена на жизнерадостъ, на пѣсни и свирни, или... на велики подеми. Тукъ сѣ смѣсени личнитѣ смѣхъ и сълзи на млада, задета отъ идеи и илюзии душа съ ония на народната маса, днесъ разнебитена отъ настѣпилитѣ нови условия на живота и все пакъ неподвижна, както си е била отъ вѣкове". Писателятъ е вдаденъ безостатъчно, изчезналъ въ битътъ на селото, въ социалнитѣ му условия, и въ свѣтлитѣ и сърдечни трепети и въ тъмнитѣ му инстинкти - и ги дава съ дълбоко проникновение, съ тънка наблюдателностъ и съ художествена правда, на която не може да се противостои. Тия произведения не само свидетелствуватъ за творческата мощъ на Страшимирова, но тѣ сѣ неизчерпаемъ източникъ на познания и на житейска мъдростъ, както тѣ сѣ се сложили вѣкове у насъ. Защото Страшимировъ е слѣнъ съ мирогледа, съ чувствата, съ радоститѣ и скърбитѣ, съ повѣрията и легендитѣ на масата и ни ги дава съ изразни сръдства, взети изъ склада на колективната поетическа образностъ: нѣкой път - сурова и житейски груба, други път изтънена въ безкрайна нега и трепетъ, често действаща като масивъ или развихрена и фантазна като въ "Рамаданъ Бегови сараи" и "Сура биръ". Тия произведения - едни отъ най-хубавитѣ въ нашата белетристика - отбелязватъ глѣбини на вглѣбяване въ народната душа и върхове на поетическото ѝ постижение.

отношение къмъ селото - остава да се изведе отъ онова, което той изобразява. Но то е явно - писателятъ, който е тъй приобщенъ въ него, е съ хората, които описва и тѣхната колективна съвѣсть е и негова. И още: жизненитѣ разграничения въ селото не сж превърнати въ идейни - за да може писателятъ въ своя рисунокъ да вмъкне и типове отъ идейна категория. Чакъ въ повестта "Кръстопятъ", въ която е дадена дигналата се буна срещу десятка, той изнася учителя Балашевъ като типъ на интелегентъ, у когото се борятъ дветѣ начала: чувството му оправдание на онова, което извършва селото и едновременно откъснатостта му отъ последното, отъ селския битъ и търсенето индивидуално самоопредѣли. Оттукъ неговата вътрешна неразрешеностъ и парализирането на активността и волята му тъкмо когато трѣбва да тръгне съ всички.

Балашевъ е характеренъ като знакъ въ процеса на развитие на нашата интелигенция. Животътъ върви, условията се измѣнятъ - явно е, че не може да се остане при паролитѣ на старото народничество. Защото вече не само въ селото бихме могли да познаемъ и намѣримъ себе си. Създава се градътъ, съ своя социална структура, различна отъ тая на селото, съ свой битъ, съ свои истини, съ идеи и моралъ, различни отъ наслоенитѣ съ вѣкове въ народа. Градътъ е подложенъ на ширмътъ на икономически и идейни влияния, които

душа се разбива, създава се една психика на съвсемъ нови отношения и мотиви. И все пакъ всичко е все още въ периодъ на преобразуване, ферментация, на изясняване - животътъ тамъ нѣма още своя достатъченъ опитъ, своой образъ и категоричнитѣ си формули, въ които може да бѣде уловенъ. Той е лутане, навей, имитация, въ които не могатъ да израснатъ самобитни и репрезентативни личности.

Вѣренъ на своя инстинктъ да дири основитѣ, на които се преобразява националния ни животъ, Страшимировъ и сега ^{р/}пистъпва безъ предвзетостъ, безъ предварителна теза, чието потвърждение да дири - а съ чистото усилие да постигне и познае. Обаче въ града той не може да намѣри герои съ общественно-психическа значимостъ, тѣ тепърва има да се формиратъ, още въ началото си е тоя процесъ. И ако въ бмутно време, романъ изъ първитѣ години следъ преврата се крепи на увличащата сюжетностъ - време пълно съ драматизъмъ, съ интересни политически борби и ако не съ герои съ значителни лица, които правятъ тоя романъ до голѣма степенъ знакъ на тая епоха - въ "Бреца" писателятъ се почти изгубва въ сложната и многообразна съвременностъ, която рисува. Тамъ има много събития и много лица и ни едно не израства въ чѣртитѣ и внушението на синтетиченъ типъ. Страшимировъ самъ има съзнание за това и обяснява причинитѣ въ книгата си ~~живна~~ изповѣдь "Трагедията и живота"

Но проблемата за новия, за градския човѣкъ, който се ражда, който вече налага индивидуалното си самоутвърждение, продължава да интересува Страшимирова най-остро и неотстъпно. Защото тая е проблема, която става национална: новият човѣкъ е, който трѣбва да свърже миналото съ настоящето, за да открие пътя на бъдещето. И той дори да го опредѣли. Въ романитѣ „Висящ мостъ“ и „Бена“ Страшимировъ дава съвременния интелегентъ, рожба на новитѣ жизнени условия, на нова, своя идейностъ. Той прави въ тия романи много психически открития, безъ да иска да фиксира героитѣ си покатегорично, отколкото сж тѣ фиксирани въ самия животъ. И ако тѣ не сж стигнали до вътрешно самоизяснение, отъ което да почерпятъ своята активностъ, причината сж си сами тѣ - това е за писателя тѣхната истина, истина на съвременността му.

Страшимировъ винаги следи и провѣрява доколко всѣка съвременностъ не се изплесва ~~въ~~ изъ релситѣ на българската самобитностъ, доколко надстройката ѝ не почива на здрав^и~~и~~ духовни основи на долнитѣ пластове. И когато тя влѣзе въ противоречие съ тѣхъ, когато е нарушена хармонията, вѣренъ на народническата си идеология, той счита, че хармонията трѣбва да бѣде възстановена въ полза на тѣхъ. Така~~и~~ въ романа „Хоро“, дето съ такава острота се рисуватъ събитията изъ близкитѣ години, Страшимировъ остава тамъ, дето

Превратноститѣ на събитията не измѣнятъ неговия жгълъ на отношение. Той следва по стъпките на всѣко време и въ всѣко време се мъчи да опредѣли онова, което е негово откровение. Това изключва у него всѣка партийна идеология. Защото тя би му прѣчила свободно да улови епохата, напротивъ, изисквала би да я подчини въ една схема. "Идеитѣ и идеалитѣ за художника иматъ - психологично взето - говори той въ "Народъ и поетъ", не повече цена отъ всичко друго, което може да го възторгне /нечие геройство, жена, свѣтло утро, беззаветност/. Въ възторгнатата душа ^{на}творца ~~чужда душа~~ се открива книгата на живота съ скрижалитѣ на вѣчното. Безспорно, колкото е по-широкъ мисловния кръгзоръ на художника, толкова повече той ще надхвърли обикновения човѣшки наивитетъ и ще издига хората въ тѣхнитѣ чувствувания и догадки все по-високо. Но всичко това не може да има нищо общо съ програмни, партийни, съсловни, класови идеи и идеали. Защото отвлѣчената истина и моментната жизнена правда не сѣ за поетската душа две: тѣ сѣ едно, постигнато съ разума на сърдцето, както казва Толстой. И тази истина, и тази правда за разума на сърдцето сѣ общи на цѣлия животъ, а не на отдѣлна групировка, класа, секта и иматъ цената на безсмъртно, на вѣчно като самия животъ".

заедно съ него, остава впечатление, че се мѣни писателътъ. А всѣщностъ той е винаги на една точка - измѣстя се само фонътъ, на който безспокойниятъ прожекторенъ лъчъ дири да улови образа и истината на всѣка епоха и събитие. И той самъ изпреварва всѣки, който би му задалъ въпроса: "Тайната на творческитѣ натури е, навѣрно, въ това: тѣ жадно поглѣщатъ всички лъчи на живота, пречупватъ ги въ душитѣ си и въ тоя процесъ търсятъ мировата хармония, като ~~м~~лчително се губятъ между частното и общото. Отъ тукъ сѣ у тѣхъ видимитѣ противоречия, безпричиннитѣ нагледъ екзалтации, неоправданитѣ униния и винагишнитѣ само-наблюдения, които често избиватъ до болно - идваще до мистицизъмъ - чувство на отговорностъ за всичко ^исвършено".

И тамъ, дето животътъ нѣма пречупвания, линията на Страшимировъ е пряма, неотклонна и възходяща нагоре. Това сѣ събитията, въ които народната душа свѣтва въ героичния си елементъ, когато се събуждатъ най-активнитѣ ѝ сили, когато се постига въ своята стихийностъ и единна мощъ. Четете "Войни и освобождение", "Вихъръ", "Червени страници" - Страшимировъ е пакъ тамъ, всрѣдъ своя народъ открилъ въ обичьта си къмъ него вѣрата си въ него - той е тамъ въ сѣщото слияние съ войника на боя, както и въ селото, приобщилъ се, направилъ свои и победнитѣ

въ огромното общо самочувство, което носи всички, и което се окриля отъ святата идея за самоопредѣлянето на българското племе, чиято съдба е неизмѣнния мотивъ на цѣлото творчество на Страшимирова. Той е тукъ съ него, ентузиазиранъ отъ кръщението въ него, увлѣченъ и увеличащъ и другитѣ следъ себе си като вихрушка. Ето тамъ въ Македония, въ Тракия, въ Добруджа е тая една и същата народна душа, която ликува въ празника на върховното си слияние и на най-високия си патосъ.

За Страшимирова Македония е не само братската страна. Тя е хранилище на най-съкровениитѣ сили на племето ни, въ нея се пазятъ най-величавитѣ черти на българската самобитностъ. Тя е земята, въ чийто кръстъ той се е клелъ и съ чийто китки^е поръсенъ още преди войнитѣ. И когато влѣзе въ нея, душата му се пробужда - каточели въ ново рождение въ единъ свѣтъ, дето всѣко мѣсто е едно свѣтилище и хората сѣ титани. Неусѣтно съ него става преображение, той е другъ, миналото хвърля въ всѣка негова дума своитѣ кървави озарения - всѣки камъкъ, върхъ всѣка рѣка, всѣки катъ ставатъ легенда, || митъ и призивъ къмъ бъдещето. Белетристътъ^и се преобразява въ поетъ, разхвърляйки една фантазия, която кичи всичко съ брилянтитѣ на чудни, за пръвъ пътъ намѣрени, непостижими образи, пълни съ замахъ, съ сила и съ свѣтлина. "Азъ видѣхъ

безумнитѣ блѣнове на моята младост" - възкликва той. Той зове тамъ на поклонение всички: "Азъ ще слѣза при юнашкитѣ гробници, ще превия колѣна предъ свещенния прагъ и ще го цѣлувамъ дълго и горещо: надъ него - върху праха на беззаветнитѣ въ народа ни - се дигна високо до небе - и на вѣчни вѣкове - камбанарията, която възвести утрото на българския день. Елате, всички новородени".

Прочетете "Войни и освобождения", прочетете "Червени страници", "Отвѣдъ" и дивната поема "Кръстю Асеновъ" - за да видите какво е за Страшимировъ Македония.

Но прочетете и "Роби". Това е последната му книга, романъ, въ който Страшимировъ иска да даде цѣлата македонска епопея съ Илинденското въстание. Двата тома, които сж излѣзли досега, смутяватъ съ оная огромна обхватностъ на събития и съ натегнатото, драматично изобрѣжение! Хора родени отъ великани и дѣла, които сж възможни само като митъ! Художествената мощъ на Страшимирова достига въ тоя романъ едно отъ най-силнитѣ свои утвърждения. За Македония "Роби" ще бѣдатъ това, което е "Подъ игото" за насъ.

Г-жи и г-да! Въ поетическото дѣло на Страшимировъ е цѣлата ни следосвободителна съвременностъ. Той съ мѣчи не само да я овладае и художествено да

творчески търсения и оценки. Поетическото дѣло на Страшимировъ е сѣкашъ отрицание на теорията, че за писателя е потрѣбно отдалечение и време, за да мога събитията да се изяснятъ, за да може да улови онова въ тѣхъ, което се утаява, ~~живи~~ като траенъ смисълъ и значение на историята и живота. Това би подходило за другъ темпераментъ.

Страшимировъ не е писателъ на съзерцанието а на безпокойното, активно отражение — което не мож да остави събитията да бѣдатъ отнесени отъ времето, за да се изгубятъ въ него реалнитѣ имъ съответствия и импулси. Не, за него писателството е също тъй животъ, както и самия животъ и наблюденията, които има и идеитѣ, които извлича, трѣбва да бѣдатъ вложен въ реалното творчество на живота — чрезъ творението си да вземе участие въ строителството на живота. Затова той дава събитията въ живия имъ пулсъ и въ значенията, които иматъ въ своето време, считайки, че по тоя начинъ неговитѣ откровения запазватъ пове живота си и дейна сила.

Ще мине време, идатъ нови поколения, които не сж били участникъ въ тия събития, къмъ които тѣ нѣма да бѣдатъ отнасяни, на които нѣма да тежатъ, които ще бѣдатъ свободни отъ суетата за заслуги и смутътъ отъ отговорности; които нѣма да сѣдятъ, а т

Може би нѣма да намѣрятъ цѣлата истина у него.

Защото животътъ има не една истина.

Но ще намѣрятъ една отъ истинитѣ му.

Не истината на историка - въ която преживѣ-
нитѣ събития ставатъ факти и данни, не истината на
политическия деятель - едностранна, заинтересована
и несигурна; а истината на писателя, която се ражда
отъ едно нравствено съзнание, което сѣди еднакво и
злото, и доброто: отъ едно сърдце, което обича; и отъ
копнежа на единъ съвременникъ, който съ найжубавото
у себе си е устременъ къмъ бъдещето на всички бъл-
гари.

Защото надъ всичко - надъ героитѣ, надъ
героичнитѣ и печалнитѣ дѣла, надъ паденията и поде-
митѣ, стои у Страшимирова винаги едно: българската
съвѣсть.

Страшимировъ е една отъ най-чувствителнитѣ
и вѣзни.

На тия вѣзни добива една отъ най-голѣмитѣ си
тежини и българското слово. Това слово тежи у Стра-
шимирова като руда, откъртена отъ девствени недра -
груба, сива на видъ - но криеща блѣскави кристали
на мисълъ, чувство и фантазия.

Нека въ тоя часъ, който събира най-добритѣ
ни чувства къмъ Страшимирова, отдадемъ най-високото
признание на голѣмия и възмуженъ творецъ на това

ПРОФ. С. КАЗАНДЖИЕВЪ: /Антонъ Страшимировъ като народопсихологъ/

Уважаеми госпожи и господа! Празнувайки 60-годишнината на нашия голѣмъ писателъ и изтъквайки съ признателностъ неговитѣ особени заслуги за художествената ни литература, ние не можемъ да се не спремъ, съ същото чувство на признателностъ и върху дѣлото му въ областта на българската характерология. Нашата народна характерология е още недокосната област. Освенъ нѣкои случайни характеристики отъ чужденци, които сѣминавали нѣкога презъ земята ни, тя не съдържа почти нищо по-значително отъ наши автори.

Страшимировъ е може би единствениятъ нашъ писателъ, който проявява специаленъ, при това упоритъ и траенъ интересъ къмъ психиката на нашия народъ и неговия националенъ характеръ. Особено следъ войнитѣ тоя интересъ излѣзе на преденъ планъ и зае голѣмо мѣсто въ неговата книжовна дейностъ.

Народопсихологичния^{тъ} интересъ на Страшимирова не е случаенъ. Той се корени еднакво въ характера на неговата художествена дейностъ, въ темперамента му и въ отношението му къмъ преживѣнитѣ катастрофи.

Като художникъ, Страшимировъ остава презъ всичкото време тѣсно свързанъ съ народния битъ. Народниятъ битъ е за него мѣстото, дето се е ковала народната душа. Тукъ, въ българската челядь, въ домакин-

единство въ чувство и мисълъ и като организация на материални и духовни сили - се е радвала и утвърждавала народната психика. Възсъздавайки тоя битъ, Страшимировъ не прави отъ него фолклоръ или декоративенъ фонъ на произведенията си, той не го филтрира докрай - докато превърне плътната му действителностъ въ художествена абстракция, а остава при него, при неговитѣ явни и скрити сили, чрезъ които оживѣва и движи героитѣ си. Изучавайки народния битъ, съ цель да бъде по-съзнателенъ въ отношението си къмъ народа и неговия животъ, Страшимировъ мина неусѣтно къмъ проблемитѣ на българската характерология.

Но народопсихологичнитѣ интереси на Страшимирова намѣриха добра почва и въ неговия темпераментъ. Въ тоя темпераментъ има нѣщо отъ романтичния духъ и отъ народничеството на дейцитѣ отъ времето на освобождението. Съ тоя темпераментъ Страшимировъ е билъ винаги неспокоенъ, въ преднитѣ редове на всѣка збуна и всѣко увлѣчение. Сѣдѣятъ темпераментъ опредѣля въ голѣма степенъ и дейното и емоционално съдържание на неговото творчество - особено будното му гражданско съзнание.

Романтичниятъ духъ и народничеството на Страшимирова не сѣ му позволявали да търси изходъ въ живота другаде, освенъ тамъ, дето е търсилъ тоя изходъ и народътъ. Дори като писателъ, той е ималъ винаги съзнанието, че неговата индивидуална психика се корени

чество може да стане само изъ колективното съзнание на народа. По този начинъ съзнателното овладяване на народната психика стана за Страшимировъ належаща задача. Тая задача го отведе също въ областъта на народната характерология.

Най-сетне, народопсихологичнитѣ интереси на Страшимирова се оформиха и подъ влияние на войнитѣ. Бидейки презъ това трагично време въ редоветѣ на войската, Страшимировъ е ималъ възможность да наблюдава отблизко и продължително нашия народъ, да обходи надлъжъ и на ширъ българскитѣ земи, да познае характернитѣ особености на нашитѣ етнически групи и да долови общитѣ черти на българския националенъ характеръ. Наистина това не бѣше първата му среща съ народа. Народътъ той познаваше интимно много по-отрано. Но тепърва сега той имаше възможность да го наблюдава масово. Освенъ това, поради страшнитѣ и изключителнитѣ си условия, войната съблича душата на народа отъ всички условности и я разкрива такава, каквато си е. Тя поставя народитѣ единъ срещу другъ и единъ до другъ при условия, да могатъ да бѣдатъ сравнявани, та по-ясно да бѣдатъ изтъквани тѣхнитѣ характерни особености.

Войнитѣ импулсираха и по другъ пътъ народо-ведскитѣ интереси на Страшимировъ. Наредъ съ удивителна храбрость, ние проявихме въ тѣхъ и нѣкаква органическа некадърность да запазимъ придобитото. Очевид-

времето ни бѣше поставило. Указа се, че ние се стѣписваме лесно предъ несполукитѣ и че лесно се отдаваме на разочарование дори и следъ моменти на голѣмо увлѣчение. Указа се сѣщо, че въ напреженията и подвизитѣ на народа ни по бойнитѣ полета се проявиха сили, които упоритиятъ трудъ и суровитѣ условия на живота сѣ открили у него, а не пориви на дълбокъ националенъ инстинктъ или воля на будно национално съзнание. Въ общото сътресение отъ войнитѣ, както и въ настѣпилитѣ следъ тѣхъ колебания въ общественно-политическия и културния ни животъ, полича сѣщо и основния недостатъкъ на нашия общественъ животъ: липса на истинско социално чувство, липса на дисциплина, неприязнь къмъ своето, преклонение предъ чуждото и пр.

Страшимировъ, който бѣше миналъ активно презъ нашия общественъ животъ и който участвува въ войнитѣ въ зрѣлата си възраст, видѣ тия недостатъци въ тѣхната вътрешна органическа връзка и дойде до уразумението, че ако въ политическия и общественя си животъ желаемъ да следваме пътя на истинския демократизъмъ, сиречъ, пътя, по който устройството и уредбата на тоя животъ да е въ рѣцетѣ на народа - трѣбва да будимъ и да култивираме у него обществена воля, да подтикваме тая воля къмъ творчество, а не да я парализираме. Само по тоя пътъ - на културна и творчески

за тая обществена дисциплина е: държавното управление да не се отклонява отъ народната психика и отъ националния характеръ и никога да не влиза въ противоречие съ тѣхъ. Толкова е голѣмо значението на това условие, че Страшимировъ е склоненъ да отрече и успѣхитѣ ни дори, щомъ въ тѣхъ то е било потъпкано — рано или късно тия успѣхи ще се превърнатъ въ неуспѣхи.

Тѣкмо това условие не е било зачитано въ развитието на нашия политически и общественъ животъ. Вече създаването и оформяването на нашата държава стана предимно по чужда воля и по външни внушения. Тукъ сѣ, споредъ Страшимировъ, и коренитѣ на общественото ни разложение. Чуждитѣ въздействия ~~жжж~~ отбиваха държавния животъ отъ всестранно въплочение на народната психика. Това ~~смутитѣ~~ обществено^{то} самочувство и забърка обществената творческа воля въ всички области. Обществено-държавниятъ организъмъ биде задръстенъ и той престана да асимилира. Той се превърна въ множество писани, но неприлагани закони. И злото ставаше толкова по-голѣмо, колкото по-бързо вървѣше развитието ни въ едно време, което и безъ това заставаше срещу всѣка традиция.

Загриженъ както всички следъ войнитѣ за бъдещето на нашия народъ и за държавата ни, Страшимировъ не остана при тази констатация. Той я формулира

търбва да се опознае народната психика и националния характер и да се започне едно строителство въ съгласие съ тях и върху тях. Съ тая задача народоведските интереси на Страшимирова изгрѣха въ нова свѣтлина и излѣзоха на преденъ планъ въ неговото дѣло.

Погрѣшно ще е да се мисли, че до тая задача Страшимировъ дойде само съ сръдствата на своя разумъ. По-дълбоко отъ тоя разумъ бѣше и тукъ будната свѣсть на писателя, свѣстѣта на интелигента и водача, която непосредствено следъ войнитѣ изпитваше едно болезнено угризение: не сме ли ние интелигенцията, виновни за всичко? Народътъ не даде ли всичко каквото имаше и каквото поискахме отъ него? По какви пътища го водихме и по какви нови пътища търбва да се трѣгне? И най-вѣрниятъ и сигуренъ пътъ не е ли оня, който води къмъ него? — Тоя пътъ бѣше забравенъ; интелигенцията се отчужди отъ народа, престана да живѣе съ него и за него. Тукъ е изборътъ на всички нещастия. Затуй — назадъ къмъ народа! Ето, изъ това настроение и като негова реакция може да се разбере правилно тонътъ, посоката и упоритостѣта, които взеха народоведските интереси на Страшимирова.

Въ тия си интереси Страшимировъ не прави наука; въ тяхъ той осъзнава и осмисля своето отношение къмъ народа и къмъ националната идея, която стои въ основата на чувството и мисълта му.

Страшимирова бѣха практически мотивирани: той искаше да установи на какви племенни черти се дължатъ неуспѣхитѣ ни въ войнитѣ и недѣзитѣ ни въ обществено-политическия животъ. И тепърва по-късно се оформи у него, като самостоятелно, чисто народопсихологичната задача: да разкрие психиката на българина и неговия национален характеръ.

Това развитие на народоведскитѣ интереси на Страшимирова опредѣля и методата на работитѣ му въ тая областъ. Тия работи не сѣ кабинетни изследвания надъ езика, нравитѣ и обичаитѣ или правнитѣ, морални и религиозни понятия на народа. Методата на Страшимирова не е индуктивното умозаключение, съ което работи човѣкътъ на науката, който, отстранявайки случайното и субективното, се домогва до обективната истина. Срещу научното "изследване" въ работитѣ на Страшимирова стои непосредното "преживѣване" и срещу слѣпата индуктивна редица на научния изследователъ - стои интуитивното прозрение на художника. Страшимировъ излиза, наистина, отъ отдѣлни факти и прави отъ тѣхъ широки генерализации но въ тия факти е отразенъ, обикновено, неговиятъ цѣлокупенъ опитъ. Чрезъ тоя опитъ тия факти добиватъ дълбочина и значение, въ него е и тѣхната убедителностъ.

Страшимировъ, обаче, не остава само при интуитивната сигурностъ; не се задоволява и само да

народната психика. Той се опитва по-нататък да обясни тия твърдения и да ги обоснове. За тая цел той прибегва и до други методи, които излизатъ било отъ условията, опредѣлящи психиката и характера на народа, било отъ проявитѣ на тая психика и тоя характеръ. Така напр., много често той се връща на въпроса за нашия произходъ и съ особеноститѣ на расата и кръвта обяснява различни антропологични и психични чѣрти на народа. Или: изтъквайки различията въ психиката на планинското и полско население и характеризирайки нашитѣ диалектни групи, Страшимировъ много често посочва значението на ландшафта. Не по-малко внимание обръща той и на богатството на земята като условие, което опредѣля народната психика, на характера на народния трудъ, на съжителството съ чужди народи, на историческитѣ съдбини, на обществено-политическия животъ, като възпитателна система за народа, на внушенията на националнитѣ герои и пр. Особено силно е подчертано значението на бита въ народоведскитѣ работи на Страшимировъ. Тѣ сж пълни съ впечатления и наблюдения, които характеризиратъ нашето домакинство въ всѣко отношение. Събрани сж материали за демократичния характеръ на нашето семейство, за организацията на труда му, за правата и длъжноститѣ на членоветѣ му; за отношенията между съпрузитѣ, между децата и родителитѣ и пр. Не сж оста-

дори хулнитѣ или гальовни думи, съ които бащата се обръща къмъ децата и стопанинътъ къмъ добитѣка. На всичко се гледа като на символъ и белегъ, като на изразъ на народната душа. Понѣкога Страшимировъ проявява въ това отношение наблюдателностъ и анализа, които удивляватъ.

Сѣщо така силно подчертано е у Страшимирова и значението на представителнитѣ /репрезентативнитѣ/ личности. Особеноститѣ въ характера на тия личности отразяватъ въ себе си положителното или отрицателното въ душата на народа. Самата проблема за отношението между народа и неговитѣ представителни личности той разглежда въ специална студия "Народъ и поетъ", дето прави опитъ да разкрие народната душа чрезъ личността на Ботева, изхождайки отъ положението, че значителната личностъ е изразъ и въплъщение на народа и че нѣма дѣление между художникъ и народъ, както нѣма такова дѣление между художникъ и творение.

Най-сетне Страшимировъ има пълно съзнание за изключителното значение на езика, на словеснитѣ, живописни и декоративни творения на народа, за пѣснитѣ и за хората му — като сръдства за отключване на народната психика. Но той смѣта, че по тия пътища може да се мине само съ систематиченъ кабинетенъ трудъ. Нека споменемъ още, че въ всичкитѣ си народоведски работи Страшимировъ си служи съ поменатитѣ методи

корегирани и допълнени, и сравнително – като съпоставя тия резултати за различните етнически групи или като ги сравнява с народопсихичните особености на други народи, предимно на нашите съседи. Някои страници от тия сравнения могат да се нарекат блестящи.

Народоведските работи на Страшимиров са път към душата не само на народа, но и на писателя. На тях се вижда най-добре колко близо стои той до народа си и колко основно го познава. Вижда се и съ какво чувство на отговорност гледа той на своята писателска работа и колко основно се готви за нея. Страшимиров успява в голяма степен да ни изправи пред вътрешната, бих казал психичната история на нашия народ. Може би всичко казано от него да не покрива обективната истина; може то да не е дадено във оня ред, в който фактически е станало; може и перспективата и смисъла на фактите да са по-други, обаче внушенията, които идат от тях, са винаги такива, че ние ги чувствуваме като действителни. Те нямат обективната цена на научни изследвания, но затуй пък носят интуицията на големия писател, съзнанието на когото вижда по-дълбоко от душата на народа.

До тая интуиция и до резултатите, които тя изнася, трябва също да се допита научният изследовател. Тя е също една метода – и то не най-незначи-

когато интуицията на писателя не е мотивирана от политически или шовинистически подбуди и когато тя е еднакво достъпна и за лошитѣ, и за добритѣ качества на народната психика. Въ това тѣкмо е и значението на Страшимирова като народопсихологъ. **ВЪВЕЖЕНИЕ**

Ето защо, чествувайки днесъ литературното дѣло на Страшимирова, ние му благодаримъ горещо за всичко, което ни е далъ и въ областта на българската характерология и му пожелаваме още дълги години спокоенъ и бодъръ животъ, за да умножи това дѣло. Тѣкмо зрѣлиятъ опитъ на къснитѣ години може да внесе въ народоведскитѣ работи на Страшимирова тѣхното най-богато и най-ценно съдържание. /Ръкоплѣскания/

Крест. М. Г. Вислицов. Имя думать о проф. Глазарева.

ПРОФ. Д-РЪ А. ЗЛАТАРЕВЪ: Гражданки и граждани! Личността на писателя затова е скъпа за съзнанието ^{на} читателя и жива за неговото чувство, защото тая личност въплъщава въ себе си възделенитѣ копнежи, идеали, сънища, и блѣнове за по-хубаво, за по-истинно и по-Правдиво, каквото копнѣе всѣки честенъ човѣкъ. Писателятъ, ако е скъпенъ отъ своята читающа публика, е скъпенъ заради личността си и тая личностъ тѣ търсятъ да намѣрятъ въ неговитѣ произведения. И когато между личностъ и творба има това единение, когато писателятъ е последователенъ въ живота и въ мълчаливата работа въ своя кабинетъ, тогава наистина той израства като скъпъ, като милъ за всѣкиго и като символъ за времето си.

Писателятъ не може да слугува на "изкуство за изкуството". Нѣма изкуство за изкуство, както нѣма наука за наука! /Ръкоплѣскания/ Върховната личностъ, която покрива всички ценности, която обединява всички воли и която покрива наистина всички замисли — това е животъ. ^{на} На живота трѣбва да се служи. И дѣлото на учения, и дѣлото на поета, и дѣлото на писателя трѣбва да бѣде приносъ къмъ разрастъ на този животъ, къмъ неговото осъзнаване, къмъ неговото повдигане, къмъ посочване пътя за едно по-щастливо, по-хубаво утре. Този избраникъ писатель, ако има действително отъ голѣмия даръ Божи, не може да остане чуждъ на

въ този животъ. Той ще потърси въ него истинскитѣ изводи на своето вдъхновение и отъ тамъ съ срѣдствата на своя художнически темпераментъ ще ги въплоти въ трайни и внушающи образи. Ето така писателятъ по предопредѣление трѣбва да бѣде гражданинъ, трѣбва да бѣде общественикъ. И тая обществена работа той ще я върши най-Първо чрезъ своитѣ писания, най-първо чрезъ създаване на ония образи, въ които ще се въплоти една общественостъ, една действителностъ отъ социалното битие. Но писателятъ не може да сграби тая действителностъ и да ни я даде като на една фотографическа плоча. Той ще трѣбва да има отношение къмъ тая действителностъ. И тъкмо тукъ ще проличи има ли той отъ този даръ да бѣде една личностъ, да бѣде единъ голѣмъ човѣкъ на времето си.

Преди мене говориха двама, които ви обрисоваха дѣлото на Антонъ Страшимировъ - това дѣло, въ което той дава чертитѣ на нашия народъ, въ неговитѣ народоведски трудове, както и въ неговитѣ творби на писателъ. Тамъ се посочи, наистина, че той отъ живота черпейки, дава на живота своята мъдростъ и своята поука. Но само съ това не може да се изчерпи цѣлата задача на единъ белезанъ синъ за дадено време. Писателятъ, колкото и да слага високо амбициитѣ на своята деятелностъ, въ трудовитѣ, които ще има да хвърли между народа си, не може да остане затворенъ,

когато страстите кипатъ, когато сѣ надвиснали тъмни
 облаци и чакатъ разведрение, чакатъ дума на съвѣсть,
 чакатъ проява на гражданска доблестъ. И тъкмо въ таки-
 ва моменти погледитѣ на широката публика, смутена въ
 доброто начало, обръща очи къмъ своитѣ избраници и
 чака отъ тамъ да дойде онова слово на ободрение,
 онова слово на ~~вънзване~~ сепване, на окуражаване,
 което ще спаси човѣчеството. /Ржкоплѣскания/

Но малцина иматъ нравствената смѣлость да
 отговорятъ на този повикъ на народа. повечето отъ
 тѣхъ, скрити задъ прозвището, че царството на духа
 нѣма работа въ всѣкидневието, въ смѣнностъ дезертиратъ
 отъ своето високо предназначение. /"Браво!" Ржкоплѣс-
 кания/ Не отъ тия писатели е **Антонъ Страшимировъ**.
 /Ржкоплѣскания/ Неговиятъ буенъ темпераментъ, тая
 стихия на нагона, на инстинкта, който носи, жаденъ
 за правда, отворенъ за истината, смѣлъ и решителенъ,
 го прави неспокоенъ, несдържанъ и винаги готовъ да
 се намѣси тогава, когато трѣбва. И ние го виждаме
 наистина въ върховни моменти на испытание въ нашето
 племе, той да е ставалъ трибунъ, да е ставалъ за
 мигъ съвѣстътъ на тоя народъ. /Ржкоплѣскания/

Ето, по тоя пътъ гражданинътъ Страшимировъ
 порастна въ съзнанието на българското племе, стана
 за него нѣщо скъпо и ценено, доби отъ оная съкровищ-

зани съ проявленията на тоя граждански куражъ.

Странно е, но нашата история като че ли трѣбва да се движи по пътя на сътресенията, като че ли трѣбва да надникне тъменъ облакъ, за да разтрещи грѣмотевица и да разведри нашата общественостъ. И ето такива мрачни епохи, не една сѫ преживѣвани въ нашата кратка история следъ освободдението. Презъ времето, когато торбопѣсѣчието бѣше практиката на деня, когато полицейскиятъ приставъ ~~и~~ старшията олицетворяваха съ своя камшикъ висшата правда, презъ тъмното време на мрачната Стамболова епоха, когато на противника се гледаше като на една обречена за разорение и изтезание жертва, Антонъ Страшимировъ, младъ народенъ учителъ, залутанъ въ покрайнинитѣ на своята земя, има куража да се разправя съ тъмнитѣ и мрачнитѣ сили на времето си. /ржкоплѣскания/ Не веднѣжъ презъ това време на безправие неговиятъ гласъ и неговиятъ юмрукъ е сепвалъ насилниците; не веднѣжъ тѣ сѫ чувствували, че срещу мрака, който носятъ, стои една свѣтлина, една воля за добро. И отъ тогава е неговото действително кръщаване въ подвига на гражданина.

По-късно животътъ го увлѣче. Той все повече и повече опредѣли своето мѣсто въ нашитѣ обществени отношения и ние го виждаме народенъ избраникъ, но не народенъ избраникъ снокоенъ, който въ промишле-

дързъкът, смѣлъ до грубостъ, когато трѣбва да прояви тази смѣлостъ. Презъ времето, когато Дуранкулашкитѣ кланета и насилия подложиха народа ни на изпитание, когато бедниятъ български данѣкоплатецъ, смутенъ и разоренъ, нѣмаше другъ начинъ да изрази своята неволя и своята угнетена душа, освенъ чрезъ буната, тогава, знаете, колко страшни картини се разиграха, които оставатъ като една тъмна страница въ нашата история. Е добре, презъ това време въ Народното събрание малцина бѣха, които имаха смѣлостта да вдигнатъ гласъ и да посочатъ, че тукъ става нѣщо, което ще бѣде запечатано съ черния печатъ на позора, че тая властъ, която си служи съ тия срѣдства, не е народна властъ и че народътъ единъ день ще я удави. Азъ си спомнямъ пламенитѣ му речи, ония речи, които го издигнаха до народенъ трибунъ и го принудиха да забѣгне задъ България, защото угрозитѣ за живота му бѣха твърде предстоящи. И тъкмо по това време е и моето познание съ него. Азъ бѣхъ студентъ въ Женева, когато между нашата колония, българската, се пусна новината, че Антонъ Страшимировъ съ своята другарка е пристигналъ въ Женева. И не знамъ дали той си спомня добре или не, но азъ бѣхъ отъ ония 5-6 души млади студенти, които отидохме да го поканимъ да ни разкаже нѣщо за България, да ни опише онова, което се върши тамъ, защото нашата душа и нашето съзнание бѣха смутени

него неговата другарка, която наистина красеше с хубостта си българското племе, когато той очерта типичния моментъ, който се преживява у насъ, когато очерта, че насилията, които се вършатъ и угнетенията, които ставатъ, тормозътъ надъ народа ни, го спъватъ въ неговия начинъ къмъ добро, откъсватъ го отъ неговата непосредствена работа да работи, да твори, за да може наистина единъ день това племе да си отдъхне спокойно. Една речъ разхвърлена, но пропита съ живостъ, обмислена и преживяна дълбоко. Въ гласа му трептеше нотата на човешко страдание отъ това, което е видялъ. Това не беше единъ ораторъ съ заучена речъ; това беше човекъ, който е изживялъ и който представя на показъ своитѣ дълбоки изживялици.

Граждани! Поканенъ съмъ да говоря за Страшимирова именно като гражданинъ. И колкото и да ми е скръбно, азъ не мога да премълча и последния неговъ голѣмъ граждански подвигъ. Бихъ искалъ завесата да падне, за да не си спомнямъ онова тъжно, онова зловещо и мрачно, което така живо още стои въ нашето съзнание и което така дълбоко горчи душитѣ ни. Не сж далечъ днитѣ, когато на обезправения народъ, който, като не намѣри друго сръдство, за да каже какво желае, вдигна глава и високо заяви за своитѣ права, се струпалиха всички нещастия, скованъ отъ една черна и зловеща

съзнание човѣшко шетаха по градове и паланки, подкре-
 пани отъ силнитѣ на деня, за да вършатъ издевателства.
 И тогава въ това стѣписване, въ тая **страшна** суматоха,
 въ тая грозна картина, въ която се очертаваше съвѣсть-
 та и на най-добритѣ /Ржкоплѣскания/ - защото да се
 каже истината, когато е спокойно времето, не е ника-
 къвъ героизмъ; тогава е лесно да се приказва за
 добро и за лошо, пожелания за по-другъ редъ: но когато
 действително мрачни сили сѣ надвиснали, когато надъ
 всѣко свободно проявление на нашата съвѣсть лежи
 печатътъ на едно издевателство, когато на всѣки граж-
 дански поривъ е спѣната проявата, защото неотговор-
 ници, увѣнчани съ злото и позора, сѣ готови да сма-
 жатъ всѣко проявление на честъ, на доблестъ и на ис-
 тина - тогава да се обадишъ, е наистина единъ голѣмъ
 подвигъ. /Ржкоплѣскания/ И тъкмо тогава Страшимировъ
 се обади. И азъ мисля, че това е най-великия, най-
 върховния моментъ отъ неговия животъ! /"Браво! Браво!"
 Продължителни ржкоплѣскания/ Да спра, граждани. Азъ
 зная, че никакъ не е приятно да се разправятъ тия
 нѣща. Азъ самъ чувствувамъ тежестта на открехнатата
 за мигъ картина, която между впрочемъ никой не е
 забравилъ. Ето тоя гражданинъ Страшимировъ, той е
 влѣзалъ въ сърдцето на народа и затова днесъ неговото
 чествуване е едно истинско народно чествуване. /Ржко-
 плѣскания/

чрезъ доблѣстѣта, каквато той не веднажъ ни е давалъ примѣръ, че я има, Страшимировъ е гражданинъ. Той е гражданинъ и общественикъ въ най-добрия смисълъ на думата и чрезъ това пламенно желание, чрезъ тая потребъ да бѣде въ досѣгъ съ хората, да бѣде въ непосредствено общение съ човѣшките души, да научи отъ тѣхъ, да имъ каже отъ своята мѣдростъ, да се поучи самъ той.

И наистина, ние го виждаме какъ, служейки на тия свои благородни черти на характера си, той е единъ отъ първитѣ наши лектори, които засѣколиха страната ни, за да сѣятъ просвѣта. Той не се затвори въ своя писателски кабинетъ и тамъ на спокойствие да реди страницитѣ на своитѣ повести, разкази и романи. Той почувствува нуждата да бѣде при читателя, да го види живъ, отворенъ и тамъ, при една интимна беседа съ него, да разбере чувствата му, да почерпи отъ него нравствена укрепа, да отнесе отъ тѣзи образи разпилѣни, за да ги превъплоти въ своитѣ творби. Неговитѣ сказки не са сказки на едно обикновено четене, каквото така често се практикува днесъ у насъ. Това бѣше една потребъ за душата му. И азъ съмъ чувалъ не една отъ тия сказки и помня она трепетъ, който обладава неговата аудитория. Още съ първитѣ думи на гласа му, въ който звучи единъ топълъ тембъръ, се хвърля една нишка и една мрежа между него и тия, които го слушатъ. Въ тия нервени потръпвания на неговото лице се чете, че онова, което

сѣ толкова добре посещавани, затова той създава една епоха чрезъ тия сказки. Отъ тогава се разрастнаха тия почини^и у мнозина. И азъ го намирамъ, че и тукъ той е единъ отъ първоучителитѣ за тая културна общественостъ, отъ която всички наши духовни работници би трѣбвало да почерпятъ. /Рѣкоплѣскания/

Не само чрезъ своитѣ сказки - домътъ на Антонъ Страшимирова е билъ всѣкога отворенъ за тия, които се тревожатъ отъ духовнитѣ въпроси, на които съзнанието е смутено и жадно да научи нѣщо, да му се посочи пътя. Колко млади генерации отъ нашитѣ избранници духовни водачи, сѣ минали презъ този домъ, където нивга разкошътъ не е блѣстѣлъ - защото винаги скромнѣ и беднѣ въ къщата си, той е носилъ само отъ богатствата на своето сърдце! Тѣзи, които минаха отъ тамъ сѣ се оплодили не само за една задача и не само за единъ день. По тоя начинъ тая потребба за общение съ човѣка се е широко проявила и чрезъ личнитѣ му поинтимни приятелски отношения.

Мнозина казватъ: "Той бѣше много суровъ къмъ насъ". Да, разбира се. Антонъ Страшимировъ не е отъ ония приятели, които сѣ меки възглавници за нашето славолюбие и за нашитѣ дребни интереси. Той е отъ ония приятели, които умеятъ да кажатъ горчиви думи, които умеятъ да не скриватъ онова, което забелязватъ

ние на приятели се каляват хората, отърсват се личностите от грешките си и стават по-цѣлостни.

Най-После, граждани, бива ли да забравяме участието на Страшимирова въ македонското дѣло. И когато ще се говори за човѣшко дѣло, ние всички свързваме това дѣло обикновено съ голѣмата македонска проблема. Македонският въпросъ за насъ, интелигенцията, не е толкова въпросъ на политически комбинации, колкото е ~~единъ~~ единъ нравственъ въпросъ. Не може да има българско сърдце, което да остане студено предъ гледката на онова, което представлява македонската история, защото не ли нашата далечна история, нашето близко минало, не една отъ нашите легенди, преди всички знаковете на нашия хубавъ и така кършенъ езикъ, не отъ тамъ ли черпятъ своето потекло? И ако нѣкой каже, че е студенъ за проблемата на Македония, ако каже, че не я чувства като своя, той действително е изневѣрилъ дълбоко въ сърдцето си на онова, което е родно, дълбоко, чисто българско и което го подклажда за дѣла въ историята. /ракоплѣскания/

Съ такова гледище къмъ македонската проблема Страшимировъ се оттаде стремглаво, отдаде се съ цѣлия си несдържанъ и буенъ темпераментъ, какъто той носи, безъ огледъ за опасностите, слѣпъ въ смѣлостта си. Презъ ония години, когато трагичната македонска исто-

ствующъ-списвателъ на книжки, а като такъвъ, който е застаналъ въ първитѣ и най-опаснитѣ редове на това движение. /Ръкоплѣскания/ Голѣмъ куражъ бѣше за него време, когато стана историята съ убийството на двамата голѣми вождове тукъ на македонското движение, да се числишъ открито въ групата на Сандански. Ето, такъвъ санданистъ тукъ бѣше той. И тогава пролича, че наистина за него опасноститѣ, които го дебнатъ, угрозитѣ, които го застрашаватъ, нѣматъ значение, когато трѣбва да се намѣси и да каже своята дума на честенъ човѣкъ.

Чували сме много често да упрѣкватъ Страшимирова, че той не е последователенъ, че той все търси мѣсто да изяви своята воля за творба, за дѣло въ живота. Това не е истина, защото ако проследимъ миговетѣ на неговото гражданско проявление, ние виждаме, че тая гражданска доблестъ се изявява винаги при едно и също условие. Тогава, когато нѣщо мрачно, нѣщо тежко спъва нашия общественъ животъ, когато зли сили сж заприщили яза на неговото спокойно течение: тогава Страшимировъ иде и се противопоставя на тия зли сили. Нима нѣма една последователностъ въ всичко това?

После, когато единъ интеллигентъ и то интеллигентъ съ такава отзивчива душа, съ такъвъ буенъ темпераментъ се намѣси, нима мислите, че това е безъ нервни изживѣлици, нима е безъ събиране на сили, за да се хвърлятъ изведнѣжъ на борсата на тая рискована игра?

тъкмо това сепване и това отдръпване показват колко е била силна волята за добро, колко много се е заложило, за да може това, което е хвърлено, да предизвика ефекта, който трѣбва да се получи. Така може да обяснимъ добре защо Страшимирѣвѣ винаги, всѣкога, всѣки день и всѣки моментъ е на първата линия на всички борби, както на мнозина би се желало. Това не е невъзможно. Духовниятъ водачъ не е бандитъ, окопанъ въ единъ окопъ, кждето съ своитѣ алтпатлаци цѣлъ животъ и цѣлъ день да стреля. Той ще прояви само тогава своята гражданска доблестъ, когато потрѣбва. И въ тия моменти той става изразителъ на цѣло настроение, той става въплотение на съвѣстѣта, възбудена за добро, на съвѣстѣта, жадна за една човѣшка дума. Ето, тия върховни моменти той ги има и тамъ той е последователенъ до край.

И когато днесъ ние чувствуваме писателя, когато ние чувствуваме народоведа, когато го чувствуваме и спомняме — та може ли да не го спомняме, граждани, когато въ тая страна има толкова малко граждани — можемъ ли да не благодаримъ на ония, които искатъ отъ името на Страширова да направятъ прецелъ на своята дребна и мерзка закачка!

Въ древния Римъ е имало единъ чудесенъ обичай споредъ който, граждани, когато ще се чувствува една голѣма личностъ или едно голѣмо народно дѣло, и когато

вършено, за да бъде празникътъ пълнѣ, наемали сѣ платени клеветници, които сѣ канервали едновременно съ това, че онова, което се чествува, е недостойно, че е мерко, че личността е нищожна, че празникътъ, който се живѣе не заслужава нашето празнично настроение. По тоя начинѣ въ древния Римъ сѣ смѣтали, когато редомъ съ величието се изправи и низостъта, че величието печели. Има единъ фонъ, който още по-добре очертава фигурата на онова, което се набелязва за чествуване, за радостъ, за празникъ. Ето защо и азъ съмъ доволенъ, че има и у насъ гласове, които целятъ да уязвятъ Страшимирова въ днешния день, въ който и градъ и село така единодушно показватъ единъ човѣкъ за възхвала на племето н . Това е рѣдко единение между градъ и село, когато хората сѣ склонни да кажатъ: "Ето това ние скъпимъ, обичаме го и то заслужава нашата любовъ". /Ръкоплѣскания/ Малкъ ли е този подвигъ?

И азъ пожелавамъ на Страшимирова: нека доживѣе своитѣ 80 години и нека ги доживѣе като вече въ нашата страна течението на рѣката престане да върви съ мѣни талози и той да завари една обществена действителностъ, радостна, спокойна, единъ народъ гордъ въ труда си, обезпеченъ въ своитѣ дни, граждански сепнатъ за подвигъ, на какъто той не веднѣжъ го е училъ. И азъ мисля, че урокътъ, семената, които той хвърли, ще се разрастнатъ тогава като най-хубавото цвѣте, съ

На гражданина Страшимировъ за неговия подвигъ и неговото нравствено величие азъ пожелавамъ да доживѣе до своята 80-годишнина все така темпераментенъ, все така смѣлъ, все така честенъ въ своитѣ граждански проявленія, за да може наистина да се отбележи още единъ върхъ отъ най-голѣмитѣ въ културната и политическата история на нашето плѣме. /Продължителни ракоплѣскания/

---ofo---

III.

П О З Д Р А В Л Е Н И Я .

/На сцената е юбилейният комитетъ въ пълния си съставъ. Две дами^{и г. Кириловъ} въвеждатъ юбиляра А. Страшимировъ. Продължителни овации/

ИВ. КИРИЛОВЪ: /Отъ юбилейния комитетъ/

Драги Антоне и честити юбиляро!

Мене се падна дѣлъ да поднеса поздравленията на комитета, който се нае да уреди днешното тържество. Комитетътъ съ радостъ положи всичкитѣ си усилия за по-блѣскавото ознаменуване на тая мила прослава. Но нѣма да преувеличимъ, ако кажемъ, че голѣмия^т интересъ, проявенъ така радушно отъ почитатели и приятели се дължи много малко на стореното отъ насъ, а това се дължи на името на голѣмия писателъ и общественикъ, това се дължи на будното възнание, извикано отъ твоитѣ литературни творби, творби, озарени отъ дарование, гражданско себеотрицание и човѣшка правда. Юбилейниятъ комитетъ знаеше, че у насъ не се спечелва така лесно едно общо признание и затова ние започнахме организирането на днешното тържество стѣснително, съ боязнь, макаръ че бѣхме решили на всѣка цена да тържествуваме твоето шестдесетилѣтие. Обаче проявениятъ интересъ, който ежедневно нарастваше въ обществото, интересъ, който бликаше следъ оповестяването на юбилея и сър-

цѣлата страна, подкрепи нашата инициатива, подкрепи нашата вѣра и днесъ сме щастливи да видимъ обединени почти всички умствени работници около голѣмото и свѣтло име Антонъ Страшимировъ. /Ръкоплѣскания/

Истината е на лице, че българското общество е отишло напредъ въ зачитане на първитѣ си хора, че не сж чужди вдъхновенитѣ творения на юбиляра, че обществото храни топли чувства къмъ онзи, който е проводникъ на родния битъ, на родната промисълъ и на роднитѣ възделения. Това е отъ голѣмо значение за всички, които ратуватъ за общо благо. Но то е особено назидателно за начинающитѣ, които поематъ неравния друмъ на народенъ труженикъ и които нарамватъ тежкия кръстъ на писателя.

Твоето житие, мили юбиляро, ще бѣде за младитѣ свещения купелъ, където ще се кръщаватъ въ себеотрицание на честна служба и ще се закрепватъ съ вѣра и мощностъ, за да трѣгнатъ смѣло изъ твоя пътъ, /Бурни ръкоплѣскания/ пътъ труденъ, но славенъ, и той ще имъ покаже, че тѣ трѣбва да отстояватъ непоколебимо предъ оскъдица и сурови нрави. Той ще имъ покаже, че е нужно вѣрата на мъченикъ и себежертвата на апостолъ и чѣ тѣ трѣбва да добиятъ любовта на Исуса и мъдростта на Сократа, ако искатъ да служатъ вѣрно на своя родъ.

Станалото днесъ е свещенъ заветъ, най-

не се спрѣ предъ нищо. Нека, скъпи и неуморими Антонъ Страшимировъ, това, що днесъ грѣ надъ тебе, подслажда живота ти и въ бѣднини! Нека то укрия духа ти и нека извиква нови сили за свѣтло творчество и вдѣхновени плодове!

Бѣди здравъ! Бѣди здравъ и вѣрвай, че твоего литературно дѣло за много години ще вдѣхновява българския народъ, а името ти ще се поменува и помни съ благоговение презъ вѣковетѣ! За многая лѣта! /Бурни и продължителни ръкоплѣскания. Поднася му лавровъ вѣнецъ и други подаръци/

С.ЧУКАЛОВЪ /Отъ Министерството на народното просвѣщение/: (Гити)

„Многоуважаеми г. Страшимировъ!

Починътъ да се празнува 40-годишната Ви литературна и обществена дейность и 60-годишнината отъ рождението Ви, радва не само Васъ, не само широкитѣ слоеве на българската интелигенция. Този юбилей е нѣщо повече отъ признателенъ погледъ къмъ едно минало, богато съ търсене, съ обичъ къмъ народа и съ зрѣли художествени творения. Съ него се утвърждава изобщо дѣлото на българския писателъ като упоритъ труженикъ на нивата на българската култура, като изяснителъ на национални ценности и като стражъ на народнитѣ сѣдбини. Тѣ сж държали винаги буденъ творческия Ви погледъ, вдѣхновявали сж живота Ви перо,

Ви

младитѣ – всичко **И** е привличало съ еднаква сила жадния **Ви** за прозрение духъ, който безспиръ е търсилъ пътищата на българската съдба и неуклонно е следвалъ най-хубавитѣ завети на голѣмитѣ българи.

И българската земя, като хубостъ и като гнѣздо на национални идеали, като кърмачка на цѣлъ народъ, е заставала предъ васъ предъ необозримия си ръстъ и рѣдки богатства, винаги като нова задача за общо преуспѣване.

„Вие не останяхте чуждъ на българския народъ и презъ годинитѣ на неговото мирно развитие и социални кипежи, и при върховното изпитание на дветѣ войни. Всеѣки моментъ на колебание, покруса или възходъ, Вие освѣтлявахте или разискряхте съ художественото си слово, съ откровеността на трибунъ и съ най-свѣтлото упование на вѣренъ синъ.

„Въ произведенията Ви живѣятъ съ етнографскитѣ си особености и съ характерното си лице всички българи отсамъ и оттаткъ границата, свободни и поробени, забравени или възвеличени като герои. Вашитѣ многобройни книги сочатъ, че нѣма проблема, свързана съ българското племе, която да Ви е оставала чужда, да не се е изковала въ художествени образи, въ очерки и сказки изъ цѣлата страна.

„Въ вашето неуморно, беззаветно труженичество свѣти великия ^{тъ} примѣръ на хората на българско-

ция да Ви се отплаща съ същата гореща обичъ, която
е вдъхновявала въ трудния пътъ.

Съ най-голъма радостъ присъединявамъ и азъ
гласа си къмъ сърдечнитѣ приветствия отъ цѣлата стр
на. Радвамъ се, г. Страшимировъ, че и следъ 60-ия Ви
рожденъ день азъ Ви виждамъ все тъй енергиченъ, дее
и съ перо, винаги готово за работа. Желая Ви здраве
и бодростъ, да дочакате още по-щастливи полувѣковни
си юбилей съ още повече лаврови листи и въ по-споко
служене на родината.

Министъръ на народното просвѣщение Конста
тинъ Муравиевъ. /Ржкоплѣскания/

Г. Страшимировъ! Негово Величество Царя /Р
жкоплѣскиния/, по предложение на г. министра на народн
просвѣщение, Ви награждава съ орденъ за гражданска
заслуга трета степенъ. /Бурни ржкоплѣскания/

/Окачва ордена на шията му. Ржкоплѣскания/

Приемете също, г. Страшимировъ единъ скро
менъ париченъ даръ отъ Министерството на народното
просвѣщение. /Ржкоплѣскания. Подава му единъ пликъ/

Г. СТАМАТОВЪ: /Придруженъ отъ Ст. Македонски. Отъ името на
Народния театъръ, Народната опера, Съюза на българ
скитѣ артисти/ (Гитъ):

„На Антонъ Страшимиръ, отъ Българския народ
театъръ и опера.

Скъпи юбиляро! Днесъ цѣлиятъ български нар

венци, единъ отъ ония свои вдъхновители и вѣрни сино-
ве, които неуклонно сж го съпатствували въ всички
беди и въ всички възходи. Ние, управлението на Народ-
ния театъръ и Опера и артиститѣ, като присъединяваме
нашата радостъ къмъ всенародния празникъ, смѣтаме
се щастливи да Ви поднесемъ нашитѣ сърдечни поздрави
и благопожелания отъ сжщата сцена, която не рѣдко е
празнувала успѣхитѣ на Вашето драматическо творчество.
Завършенитѣ човѣшки образи, богатия битъ, психологи-
ческитѣ проблеми на вашитѣ пиеси сж ни вдъхновявали
и сж ни насъ¹ждавали винаги въ нашитѣ усилия да създа-
демъ български театъръ и български репертоаръ. /Ржко-
плѣскания/

Уважаеми г. юбиляро! Управлението на Народния
театъръ ме натовари да Ви предамъ, че въ даръ Ви
поднася приходитѣ отъ тазсутришното утро и отъ таз-
вечершното представление съ Вашата пиеса "Бвекърва".
/Ржкоплѣскания/

Обични Антонъ Страшимировъ! Бързамъ да Ви
поднеса поздравитѣ и честиткитѣ на онѣзи, които въ
този моментъ нѣматъ другъ представителъ освенъ Съюза
на артиститѣ въ България, но сърдцата на които туп-
тятъ съ най-искренна радостъ по случай Вашето честву-
ване - това сж провинциалнитѣ артисти, съ тѣхнитѣ
трупн. Тѣ сж радостни да поднесатъ своитѣ честитки
въ общия хоръ на честитки и поздрави, на Васъ като

дѣло като е патувалъ съ тѣхъ, ръководилъ ги е и се е свързалъ на вѣчни времена съ тѣхъ. /Ръкоплѣскания/
 Тѣ Ви пожелаваатъ да доживѣете съ бодростъ, щастие и радостъ двойно по-дълголѣтенъ юбилей, като сж увѣрени, че нѣма нужда да Ви пожелаваатъ и творчески сили, които и безъ туй въ излишекъ кипятъ у Васъ. /Ръкоплѣскания/

ПРЕДСТАВИТЕЛЪ НА СВ.СИНОДЪ: Многоуважаеми г.Антонъ Страшимировъ!

Намѣстникъ-председателятъ на Св.Синодъ, Негово Високопреосвещенство Видински Митрополитъ Неофитъ, възпрепятствуванъ лично да бѣде тукъ, но мисленно присѣстващъ на това тържество, ми възложи приятната мисия и високата честъ, отъ името на Светата Българска Църква и на Св.Синодъ да Ви поднеса най-голѣми честитки и сърадвания по случай Вашия юбилей, да Ви пожелае здраве и дългоденствие и да Ви поднеса въ даръ Светата Библия, отъ мадроститѣ на която да черпите вдъхновение за величието на българския духъ и за напредъка на българското племе. /Ръкоплѣскания/

ОРЛИНЪ ВАСИЛЕВЪ: /Отъ Народната библиотека/

Г.Страшимировъ! Натоваренъ съмъ отъ нашия директоръ и отъ моитѣ колеги-чиновници да Ви поднеса историята на Народната библиотека. Народната библиотека се е развивала и е крепнала заедно съ Васъ и Вашитѣ трудове дамъ, въ нейнитѣ каталози, сж едни отъ най-здравитѣ колони, на които почива сегашната сграда

Бай Антоне!

Използвамъ случая тукъ предъ всички да Ви напомня единъ сивъ день. Помните ли, когато азъ, останалъ самъ беденъ даскалъ отъ Дунавско село, намѣрилъ се самъ всрѣдъ хилядитѣ тукъ, като нѣмаше къде да ида, потърсихъ Вашитѣ врати. Тѣ бѣха тежки гладни години. Душитѣ ни бѣха смазани, волитѣ ни бѣха пречупени, вѣрата ни бѣше убита и ние ходѣхме изъ улицитѣ бедни даскалчета и търсѣхме да се хванемъ у нѣщо, а нѣкаква зловеща ръка виснѣше надъ насъ, готова всѣки мигъ да ни отдѣли отъ майчинѣ обятия. Лутахме се, търсѣхме опора и изведнѣжъ чухме Вашия гласъ: "Стига! Момчета, трепнете, опомнете се, повѣрвайте, дръжте се здраво, ще полѣхне ведрина надъ тая почернена земя". /Ръкоплѣскания/ Опомнихме се. Струпахме се около стареца. Учеше ни какъ да пишемъ. Първото нѣщо, което съмъ написалъ, го преписа той, и като ме погледна ми каза: "Трѣбваше ли да ме карашъ мене старъ чорѣкъ да ти преписвамъ работитѣ!" /Веселостъ/ И азъ му благодаря тукъ за това, че той преписа първата ми работа - първата работа, която азъ видѣхъ подписана съ моето име и която излѣзе въ неговия вестникъ. Той бѣше първиятъ, който ме подкрепи. Ако пакъ дойдатъ черни години, знайте, драги учителю, че ако ти проревешъ отново "Стига!", ние ще сме задъ тебе, ще се хванемъ

и пакъ ще отстояваме явяката срещу

Ц.ТОДОРОВЪ /Отъ Художествената академия/: Г.Страшимировъ!

Отъ името на Художествената академия ние поздравяваме въ Васъ не писателя, а повече човѣка и гражданина, тъй като у насъ и въ свѣта има малко доблестни граждани, които съзнаватъ дълга си. /Ржкоплѣскания/

Н.АБАДЖИЕВЪ /Отъ Музикалната академия/: Драги г. Страшимировъ!

Мене се падна честта и радостта отъ името на Академическия съветъ на Музикалната академия, отъ името на тази младежъ, която, вървейки изъ пѣтищата на развитието, които ни сочатъ законитѣ на музикалното творчество, се стреми къмъ постигането на онази добродетель, къмъ онова равновесие, духовно и нравствено, на което Вие, като писателъ и като човѣкъ, сте живъ примѣръ. Здравейте! поздравяваме Ви. /Ржкоплѣскания/

Н.Г.ДАНЧОВЪ: /Придруженъ отъ Евгения Марсъ. Отъ "Българска драма"/ Г.Страшимировъ, драги юбиляро! Дружество "Българска драма" Ви поздравява по случай юбилея Ви. То чувствува въ Ваше лице одного отъ творцитѣ на "Българска драма" - автора на "Вампиръ", на "Отвѣдъ", на "Безкрѣстни гробове" и на редица още драматически творби. Роденъ и отрасълъ въ едно смутно време, Вие проявихте една рѣдка воля на неуморимъ ратникъ за идеи и като човѣкъ, и като гражданинъ, Вие излѣзохте изъ рамкитѣ на своята поезия и съ луда мисълъ да се пожертвувате дори, Вие вземахте живо участие въ страшната трагедия на племето ни.

отъ ония будни синове на тая страна, които съ безсмъртенъ пламъкъ озарявайтъ преломитѣ на нашата действителностъ и ни показватъ пътя къмъ върховно възможване.

Слава, вѣчна слава на пѣвеца! Сила и победа на твореца! Хвала и поклонъ предъ човѣка! /Ржкоплѣскания/

Ч.МУТАФОВЪ: /Отъ Съюза на българскитѣ писатели/

Съюзътъ на българскитѣ писатели ме натовари, скъпи Антоне, да Ви поднеса въ даръ единъ пръстенъ. Една добра литературна традиция е, всеѣки пътъ, при завършване на едно творческо дѣло, да се дава пръстенъ. Това е символъ на она ключъ, който разключва двери, скали и търси съкровища. Вие презъ всичкото време съ Вашето перо откривахте скъпоценности, хубости въ нашия езикъ, хубости, които ги нѣмаше до Васъ. Обаче не само този е смисълътъ на нашия даръ. Пръстенъ се дава и за достойнство, пръстенъ се дава на властелинъ, на старейшина като Васъ. Вие сте старейшината на нашето литературно творчество, на нашата литературна мисль. Позволете ми да Ви предамъ този даръ и да Ви пожелаая всичко хубаво за много дълги години. /"Браво!" Ржкоплѣскания. Подава му пръстена/

Н.О.МАСАЛИТИНОВЪ: Дълбокоуважаеми събратъ! Съюзътъ на рускитѣ писатели и журналисти въ България въ деня на Вашия юбилей се присъединяватъ къмъ единодушното поклонение на българския народъ предъ Вашето художествено твор-

продължаване на Вашите плодотворни работи за благо-
на родния намъ български народъ. /Ръкоплѣскания/

ВЛ.ПОЛЯНОВЪ: /Отъ Пенъ-клубъ/ Уважаеми г.Страшимировъ! Бъл-
гарскиятъ центъръ на международната организация на
поетите,
~~писателите~~, есеистите и нувелистите - ~~ПЕН~~-клубъ - е
гордъ, че Вие сте неговъ тъй виденъ членъ. Съ много-
бройните си творения изъ всички области на литерату-
рата Вие обхващате цѣлия животъ на българина и го
представяте съ силата на първотворецъ и художникъ, на
будителъ и водачъ. На това се дължи, че Вие презъ
никоя епоха не заглѣхнахте и не останахте назадъ, ~~на~~
Това се дължи, че народътъ ни отъ всички срѣди е
следилъ съ интересъ Вашите стремежи.

Приятно ми е, че Българскиятъ ~~ПЕН~~-клубъ
възложи на мене високата честъ да стана изразителъ на
уважението къмъ Васъ на всичките ^{ни}членове къмъ своя
голѣмъ събратъ и да Ви поздравя най-сърдечно съ народ-
ния празникъ въ Ваша честъ.

Отъ името на всички наши членове пожелаваме
още дълги години да бждете тоя мощенъ стълбъ на бъл-
гарската литература, да творите за братство между
всички народи - главната задача на ~~пенъ-клубъ~~ - и да
продължавате и за напредъ дѣлото за въздигане силата
и значението на българското слово и на българската
литература. /Ръкоплѣскания/

Е.БАГРЯНА: /Жените-Писателки/ Уважаеми г.Страшимировъ! Мо-

море, може да е малко, затворено, черно, но то не е мъртво. Въ него винаги е имало, има и ще има животъ. То винаги е вълнувано отъ малки или голѣми бури. Днесъ въ него се е надигнала една широка, мощна и топла вълна. Тя залива като свѣтъль приливъ цѣлата наша родина отъ Тракийскитѣ и Добруджански равнини до колибитѣ по Родопскитѣ чукари. Този приливъ, тази широка топла вълна, е радостта и любовта къмъ Васъ, която повдига днесъ гърдитѣ на цѣлия български народъ, защото Вие сте неговъ, Вие не сте само на нѣкоя група, на нѣкое съсловие, на нѣкоя партия. Като истински фаръ на това българско море, Вие огрѣвате, прониквате и ~~възбуждате~~ сочите пътя въ кръгъ наоколо си, по всички направления.

И ето днесъ, по случай чествуването на Вашата 60-годишнина, като многоцвѣтна дѣга надъ Вашата глава грѣе възхвалата на Вашето голѣмо дѣло. Въ тази вълна на всенародна радостъ и признателностъ, въ тази дѣга и на всеобща възхвала, ние, Клубътъ на българскитѣ писателки, присъединяваме сърдечно и своя дѣлъ. Какво значи да бъдешъ писателъ въ нашата действителностъ, Вие сами знаете най-добре. Но какво значи да бъдешъ у насъ жена-писателъ - за това малко души сѣ се зами-сляли. Вие отправихте своето проницателно, своето все-обгръщащо око и върху тази страна. Вие поискахте да разберете и обясните трагедията, съдбата на жената творецъ, на жената писателъ. Вие, съ присъщата си

въпросъ. Нѣма да критикуваме, нѣма да сѣдимъ, само
ще благодаримъ. Ще Ви благодаримъ, защото всрѣдъ
привичнитѣ пренебрегвания и хули, на които най-често
сме изложени, Вие пожелахте сериозно и сърдечно да
помислите за насъ и да ни наредите наредъ съ мжа.

Желаемъ Ви още дълги години здравъ животъ
и енергия, за да водите все така напредъ българския
животъ и литература. /Ржкоплѣскания/

КИСИМОВЪ: /Отъ драматическитѣ писатели/ Драги юбиляро! Об-
ществото на драматическитѣ писатели, театралнитѣ
критици и композитори въ България Ви поздравлява~~тъ~~
по случай Вашия юбилей. Въ общото домогване да се
създаде български театъръ, кждето да се отразява
духовния обликъ на народа ни, Вие не само имате голѣма
заслуга - Вашето име е единъ етапъ въ развитието на
нашата драма.

И Многоуважаеми г. Страшимировъ! Ще минатъ
върли хали надъ роднитѣ балкани и ще пометатъ всичко
гнило, което трови душата и сковава волята къмъ свѣтло
творческо изживѣване. Ще изтекатъ завистливи поколѣ-
ния, но Вашето дѣло ще остане непокътнато и словото
Ви нѣма да заглъхне въ тази земя, която Вие тѣй доблес-
но бранихте срещу свои и срещу чужди, и гласътъ Ви
нѣма да мине и да премине тихъ като презъ пустиня.
Гениятъ на тази страна нека Ви осени и дълги години

ПРЕДСТАВИТЕЛЪ НА СЪЮЗА НА НЕЗАВИСИМИТЪ ПИСАТЕЛИ. Драги учи-

телю, уважаеми г. Страшимировъ! Съюзътъ на независимитъ писатели, основанъ съ Вашето съдействие и поддържката на Вашитъ разбирания за сщността на писателското творчество и предназначението на писателя въ живота на своя народъ, присъединява въ днешното все-народно чествуване и своитъ приветствия, като Ви пожелава здрави, дълбоки старини и едно непривременно творчество, каквото е било до днесъ. Следъ години, когато на българската художествена литература, на която Вие посвѣтихте цѣлия си животъ, ще почне да се гледа като на най-вѣрно отражение за размѣра и значението на днешния ни културенъ животъ, въ историята на българската литература тогава ще се даде едно отъ най-хубавитъ мѣста на Васъ, драги юбиляро. Ние се радваме заедно съ Васъ, че днесъ Вашитъ съвременници ценятъ значението на Вашето тъй разностранно творчество, като изразъ на което е днешното топло сърдечно тържество. Независимитъ писатели въ тоя тържественъ день се възвръщатъ и зоватъ къмъ дългия пътъ на Вашитъ 40 писателски години, въ които Вие бѣхте най-непокойния идеенъ писателъ, отстоявалъ непрекъснато и безкористно своята мисия въ живота на своя народъ и работилъ искрено за неговото по-добро бъдеще. Затова и Вашето творчество е тъй разнообразно. Търсецъ истината и смисъла на живота, Вие сте ту между простото

лигенция, ту между борцитѣ-революционери, а следъ това, понесълъ се на крилата на романтиката, създавате дивната си легенда "Рамаданъ-Бегови сараи". Въ сѣция духъ носите Вашитѣ многобройни герои ^{изъ} и хубавитѣ Ви разкази, изъ художественитѣ Ваши драми и изъ епичнитѣ Ваши писания. Тѣ всички сѣ буйни борчески натури, горди честолюбци, които блѣнуватъ за новъ животъ, мечтатели, които идатъ между насъ като масии на единъ новъ култъ, който отрича потисничеството, неправдата и робството.

Предъ това творчество, предъ тия герои, които живѣятъ съ Вашия духъ и Вашия мирогледъ, ние се прекланяме, драги учителю. /Ръкоплѣскания/

Н. РАКИТОВЪ: /Отъ детскитѣ писатели/ Многоуважаеми г. Страшимировъ! Управителниятъ съветъ на дружеството на детскитѣ писатели въ България по случай Вашия юбилей, счита за най-Приятна длъжностъ отъ името на своитѣ членове да Ви приветствува най-искрено и сърадва за голѣмото Ви дѣло въ полето на родната книжнина. Тежкитъ кръстъ на българския писателъ, който Вие поехте отъ ранни младини и носите сега, нека не Ви отчайва, а, напротивъ, да Ви дава сили за нова работа, за да обогатите още повече родната съкровищница. Нека въ този щастливъ случай на всенародно тържество Вашиятъ бодъръ духъ почерпи нова енергия и радостно желание, за да

Б. ДЕНИЗОВЪ: /Съюзъ на независимитѣ артисти/

Уважаеми писатели, уважаеми г. Антонъ Страшимировъ! Българскитѣ независими артисти не могатъ да не се присъединятъ къмъ всеобщото народно вълнение къмъ това тържество, което наистина искрено вълнува призивнитѣ български културтрегери. Но азъ съмъ увѣренъ, че това тържество смущава известни съвѣсти, на които Вие сочихте не преди много години правия пътъ, доброто и добродетелитѣ на истински² гражданинъ. /Ржкоплѣскания/ На това тържеството дружеството на независимитѣ артисти възложи на мене приятната длъжностъ да приветствувамъ бащата-учителъ, вдъхновителъ на плеада български поети и писатели, истински тълкувателъ на народнитѣ терзания и мъки, да приветствувамъ голѣмия авторъ на най-голѣмата българска трагедия, да приветствувамъ родоначалника на истинската българска драма. /Ржкоплѣскания/

ПРЕДСТАВИТЕЛКА НА ДОМА НА ИЗКУСТВАТА И ПЕЧАТА: /Пловдивъ/

Уважаеми г. Страшимировъ! Въ тѣзи тържествени за Вашия животъ, за живота на българския народъ и на книжнината му минути, настоятелството на Дома на изкуствата и печата въ Пловдивъ се прекланя предъ творческото Ви дѣло и присъединява признателността на културния пловдивъ къмъ чувствата на всички, които ценятъ Вашето перо и вашия духъ.

Търсецъ и немирень, като могация духъ на народа ни, Вие проникнахте въ красотата на неговия животъ

му, Вие докоснахте неговата възбунтувана съвест и
бяхте въ онова време живъ и смѣлъ нейнъ гласъ.

Творете, скъпи писателю, за още дълги години
и изкажете още отъ неизказания блѣсъкъ на народнитѣ
копнежи. /Ръкоплѣскания/

Ю.КОВАЧЕВЪ: /Пловдивъ/ Уважаеми г. Страшимировъ! Позволете
въ океана отъ топли чувства, който Ви обгражда, да
пусна една малка бѣлокрила лодка - лодката-мечта на
Вашитѣ почитатели отъ Пловдивъ, които Ви очакватъ
идущата недѣля да Ви обградятъ съ своята радостъ и
топлота, съ своето възхищение, да Ви кажатъ, че тѣ
ценятъ Вашето дѣло и че днешното тържество, праздни-
кътъ, чрезъ който Ви се ^{об}благодарствува народътъ ни и
родътъ ни, не сѣ символъ на единъ край, напротивъ, тѣ
го чувствуватъ като едно свѣтло и хубаво начало, въ
което Вие ще турите първитѣ стъпки, първитѣ бразди на
едно още по-могъщо дѣло. Сега, когато временнитѣ
привързаности спиратъ и отслабватъ и когато Вие вли-
зате въ свѣтлината на една сребриста и ведрата старостъ,
съ последнитѣ лъчи на своето творчество и своя гений,
дайте да видимъ изнесени и освѣтлени истинскитѣ ценно-
сти, които се таятъ въ душата на българския народъ,
дълбоката сжщностъ на неговитѣ мечти и истинския ликъ
на неговия душевенъ миръ. Ние искаме да Ви видимъ
между насъ тамъ, ^{където} ~~където~~ земята ни е ~~прикръшвала~~
триз каменни прѣста, за да се прекръсти въ Марица,
въ онази прекрасна долина, въ която се стичатъ като

и да Ви кажемъ, че ние Ви обичаме, че Ние Ви тачимъ и чакаме отъ Васъ всичко, каквото могатъ да чакатъ синоветъ отъ единъ свой духовенъ баща. /Ръкоплѣскания/

С.БОНОВСКИ: /Жителитъ на с.Върбовка/ Г.Страшимировъ! Радвамъ се, че моитъ съселяни ме натовариха съ тая честъ да прочета тѣхното писмо, отправено до Васъ по случай юбилея Ви. /Чете/

"Драги Господинъ Антоне!

"Като се събрахме на събрание въ училището, където учителитъ ни говориха за тебе, решихме единодушно да те поздравимъ съ твоя 60-годишенъ юбилей. Ти това лѣто бѣ въ нашето малко и сиромашко село, живѣ заедно съ насъ и ние сега сме горди, че сме те видѣли, че си разговарялъ съ насъ и че сме чули много твои умни и сърдечни думи. Ти винаги си билъ защитникъ на всички такива селяни като насъ. Въ твоитъ книги си описалъ нашия животъ, нашитъ радости и голѣмитъ ни несгоди.

"Искаме въ този голѣмъ за тебе празникъ, когато цѣлиятъ народъ ти прави честъ, да ти пожелаемъ отъ сърдце още много и много години да бъдешъ живъ и здравъ, защото безъ тебе, Господинъ Антоне, ние още по-много ще чувствуваме, че сме бедни и забравени.

"Нека Богъ винаги те закриля така, както ти си закрилялъ насъ-селянитъ.

Благодарности

Н.БАЛАБАНОВЪ: /читалище "Антонъ Страшимировъ"/

Скъпи юбиляро, уважаеми г. Антонъ Страшимировъ!

Отъ името на всички членове на новооснованото народно читалище въ София "Антонъ Страшимировъ", чийто шефъ сте Вие, настоятелството съ особена радостъ Ви приветствува по случай 40-Годишнината отъ Вашата достойна дейность. Днешниятъ день разгъва въ най-блѣскава багра предъ българското не само просвѣтено общество, но и предъ цѣлия народъ, чуднитѣ страници на Вашето творчество, въ които се откроява сърдцето Ви, винаги тупещо ~~ди~~ въ унисонъ съ изтерзаното и голѣмо сърдце на българския народъ.

Нека Провидението закриля и Васъ и българската книга. /Ръкоплѣскания/

В.ИВАНОВЪ: /Група писатели/ Назватъ: "Творческата личност била окото на расата". Навърно ще да е тъй, щомъ като творбата надживѣва и поколѣния и време. Но вънъ отъ всичко, съ което може да спекулира философията на изкуството, въ художника има нѣщо друго, което го споява съ срѣдата и епохата. Това друго е човѣкътъ. Точно въ разгара на събитията, когато лъжекултурната съвѣсть или предателствуваше, или предпочиташе упорито да мълчи, Вие, гражданино Антонъ Страшимировъ, дадохте решителенъ протестъ срещу убийствата. Изобличението подействува като пиперъ на рана. Българскитѣ политико-общественици бѣха смутени, властта единъ день Ви арестува и отведе въ затвора. Кой бѣ престѣпникътъ? Кѣде лежеше престѣплението? Можеше ли да бѣде престѣпникъ писателътъ, който отъ любовъ къмъ човѣка каза: "Стига клахте". /Ръкоплѣскания/

Вашата болка бѣ твърде голѣма и тя даде своя реваншъ на палачитѣ. Тия, които не познаватъ какво значи гражданска доблестъ, може би недоумѣваха и тълкуваха съвсемъ по своему намѣсата въ събитията. Но на оня честенъ човѣкъ, запознатъ съ творчеството и личността Ви, стана напълно ясно, че Вашиятъ гласъ за защита на човѣка бѣ гласъ на една будна гражданска съвѣсть. Верѣдъ опожарения народъ тя се възправи като мраморна дорийска колона, тежка и величава. Да принадлежите на своето време съ всичко, което мо-

нитѣ предпоставки на вашия пътѣ въ литературата и
 обществения животѣ. Ако пъкъ по нѣкой пътѣ въ работата
 Ви звучи енергично легендарната поема на миналото, на
 "Рамаданѣ-Беговитѣ сарай", това е затуй, че Вие сте
 свързанѣ съ това минало, съ тия сарай. Вложенитѣ сили
 въ дѣлото, което дадохте на народа, на неговата культу-
 ра, сѣ силитѣ на единѣ творчески животѣ, на когото сѣ
 познати всички изпитания на човѣшката съдба. И може
 би днесъ Вие сте смутени повече отъ всѣки другѣ пътѣ,
 ровите въ паметѣта си, търсите съ фанатизма на архео-
 логѣ нѣкакви находки, възстановявате забравени нѣща,
 съпоставяте ги съ празникѣ. ~~ЖЖ~~ Цѣлъ единѣ животѣ,
 възкрѣсна изъ миналото, а като да липсва огледалото,
 което да отрази човѣшкия му ликѣ. Хората, срещитѣ съ
 тѣхѣ се губятѣ въ нѣкакѣвъ лабиринтѣ, неуловими сѣ
 като сѣнка. Този другѣ животѣ нима не е сѣнѣ? Вие,
 който винаги сте вървѣли напредѣ, безѣ да спирате за
 равномѣтка, гледате съ очудване, може би не можете
 да повѣрвате на очитѣ си, че Вашитѣ 60 години сѣ
 отлѣли въ единѣ завършенѣ свѣтѣ, че образѣтъ на човѣка
 отъ изкуството се е слѣлѣ съ този на човѣка отъ живота.
 Огледало, скъпи приятелю, е Вашата съвременностѣ.
 Тамѣ лежи и далечината на пейзажа. Вашитѣ заслуги
 предѣ тази съвременостѣ не сѣ малко, за да бъдете
 спокоенѣ, че сте направили всичко най-хубаво за живия
 човѣкъ отъ сега и за напредѣ. Вие присъединявате

общество въ образи, жени и мъже отъ две епохи, и колкото тия хора въ образи живѣятъ, страдатъ, борятъ се, вървятъ напредъ и превъзможватъ мъчности въ пътя си къмъ грядущето, толкова повече този тѣхенъ пътъ ще се пресича съ пътя на иднитѣ поколѣния, ще ги поглъща героичниятъ патосъ на писателя и ще черпятъ готовъ опитъ отъ борбата. Въ този новъ животъ Вие, Антонъ Страшимировъ, ще бъдете гордостта на оня свободенъ човѣкъ, сриналъ кумиритѣ на историческата лъжа. Сега Вие сте въ есенята на своята художествена дейность. Фоноветѣ сж наситени, далечинитѣ примамяватъ по-силно отъ всѣки другъ пътъ. Земята-майка говори чудния езикъ на багри, когато небето припада низко надъ природата и **от**крива чудни хоризонти.

Въ деня на юбилея отъ името на група литератори, писатели и поети, пожелаваме на побѣлѣлия, но младъ още въ силитѣ си писателъ всичко най-хубаво за напредъ, а на неговитѣ напредничави идеи + въ художествени образи **Ѹ**да се прелѣятъ въ жилитѣ на народа, да го издигнатъ до себе си и го направятъ доблестенъ гражданинъ, борецъ и авторъ.

поднасяме Ви нашата адмирация и Ви предаваме увѣрението, че колкото и да е тежъкъ борческиятъ пътъ на твореца-писателъ, очертанъ отъ Каравелова, Ботева и Васъ, по този пътъ рано или късно ще дойде истинската родина на човѣка. /Ръкоплѣскания/

ската литература моментъ, позволете да присъединимъ съ непринуденостъ и своя възторгъ и наша възхита предъ плодетъ на единъ 60-годишенъ животъ и 40-годишна творческа дейностъ. Поискаме ли да си дадемъ смѣтка съ какво вашата личностъ е обаяла всички насъ които, събрани въ тая хубава зала, сме дошли да чествуваме Вашия юбилей, ще трѣбва на първо мѣсто да поставимъ оня вѣчно живъ и подвиженъ духъ, който е ръководилъ не само Вашата творческа мисль, но и всѣка ваша стъпка въ живота. Той Ви е давалъ тая сила да прекрѣпчавате границитъ на общественото лицемѣрие и въпрѣки всички изненади отъ оръдията на обскурантизмъ да поставите предъ съвременницитъ си голѣми въпросителни и честно и откровенно да изказвате онова, което мислите и което Ви вълнува. И всѣкога, когато се появи всѣка нова Ваша книга, ние сме увѣрени, че тя ще раздвижи умоветъ и ще предизвика буря отъ симпатии и препирни, ще даде на душитъ нови настроения и нови плодотворни подбуди на духа.

И въ този моментъ ние си спомняме за впечатлението, което е направилъ на Брандесъ французкия писателъ Анатолъ Франсъ въ едно социалистическо събрание, на което той последния е излѣзалъ да възвестить отъ обществената трибуна истинитъ на едно ново време. По тоя случай Брандесъ казва: "И ако бѣ интересно да се слуша оратора, не бѣ по-малко интересно да се

въодушевление предизвикаха у слушателитѣ". Брандесъ вижда, че голѣмъ ученъ и мислителъ, който е попитъ въ въ себе си мадростъта на три култури, че този великъ писателъ е сѣщевременно и великъ гражданинъ и смѣлъ мъжъ. А нима това не може да се каже за Васъ и нима то не е сѣщността на извървѣния отъ Васъ творчески пътъ! Трѣбва да се радваме, че съвременната българска литература, която въ Ваше лице тачи своя най-голѣмъ живъ представителъ, има едно име, което освободено отъ догмитѣ на сухия естетизъмъ, и отъ подлоститѣ на егоизма, напълно оправда мисълта, че писателътъ трѣбва да бѣде съвѣсть на своя народъ. Това именно е Антонъ Страшимировъ.

Редакцията "Литературенъ гласъ" ~~(вижте)~~ се смѣта особено щастлива да Ви поздрави по случай Вашия 40-годишенъ юбилей и ме натовари да Ви поднеса нейнитѣ пожелания да живѣете още дълги години, за да творите и обогатите българската литература съ нови дѣла и съ своя жизненъ подвигъ да служите винаги за примѣръ на младитѣ писателски поколѣния. /Ръкоплѣскания/

ПРЕДСТАВИТЕЛЪ НА РЕДАКЦИЯ "СЪВРЕМЕНИКЪ": Многоуважаеми Страшимировъ! Редакцията и сътрудницитѣ на в. "Съвременникъ" винаги сѣ тачили Вашето име не само като име на старей въ българската литература, но и като име на безкористенъ борець за национална, политическа и човѣшка свобода. Вашето дѣло винаги ни е сочило най-прѣжитѣ

ната предпоставка за всёко разумно и творческо културно труженичество. И днесъ, радвайки се заедно съ цѣлата българска интелигенция на Вашия юбилей, ние, като Ви пожелаваме доброта за нови поучителни дѣла въ областта на литературата и народонауката, бихме желали словото ви да проникне въ сърдцата, да озари съвѣстѣта на нашата младежъ, която днесъ повече отъ всёки другъ пътъ има нужда отъ поука, като тази, която разкрива Вашия животъ и Вашето дѣло. /Ржкоплѣскания/

ПРЕДСТАВИТЕЛЪ НА ЕДНА ИНТИМНА ГРУПА ОТЪ ПРИЯТЕЛИ НА ЮБИЛЯРА:

Драги Страшимировъ! Приятели на Гоце Дѣлчевъ сж щастливи да Ви поздравятъ по случай юбилея Ви и да Ви поднесатъ този скромень даръ. /Подава му подаръкъ. Ржкоплѣскания/

КУЗМА ГЕОРГИЕВЪ: /Отъ Македонския националенъ комитетъ/

Драги Антонъ Страшимировъ!

Идвамъ да присѣдиня къмъ това тържество на българската култура чрезъ чествуване дейността на единъ сърцатъ борецъ и темпераментенъ общественикъ, чувствата на почитъ и признателностъ на Македонския националенъ комитетъ и всички ония, които сж се наредили около този институтъ, за да бранятъ поруганата правда на нашата поробена родина и да подкрепватъ и насърдчаватъ нашето освободително дѣло.

Въ този моментъ, когато цѣлиятъ български народъ по села и градове чествува единъ ценень и

утвърждаването на българската мисъл и съзнание, духъ и воля, идваме и ние препълнени съ радостъ и умиление въ нашитѣ сърдца и въ нашитѣ души, затова защото въ този моментъ всички, които сѣ клонка отъ единъ дънеръ - дънера на българското страдално племе - изпълняваме къмъ Васъ само единъ дългъ: дългътъ къмъ единъ достоенъ синъ на българското племе и братъ на поробенитѣ надъ участъта, страдалната участъ и великото имъ дѣло, той, днешниятъ юбиляръ, бди съ своето перо и съ своето слово. Поробенитѣ и тѣхната участъ, драги г. Страшимировъ, бѣха за Васъ импулсъ, за да изразите Вашето писателско творчество; тѣ бѣха сюжетъ на Вашитѣ най-хубави, най-звѣнливи и най-изразителни вдъхновения. Докато толкова души казаха онова, което сте Вие за свободнитѣ кѣтища отъ българското племе, ние идваме да кажемъ какво сте Вие и за поробенитѣ. Но не, ние не можемъ да кажемъ това, азъ не мога да кажа това, защото не ми достигатъ нито сили, нито имамъ право на повече време. Но азъ само едно ще кажа и едно ще подчертая: онова, което е станало въ душата и съзнанието на всички изгонени и поробени, че Вие сте много нѣщо за македонското освободително дѣло! /Ръкоплѣскания/

Вие, драги юбиляру, заедно съ народа въ това наше поробено и угнетено отечество вървѣхте стѣпка по стѣпка следъ неговитѣ кръстни мѣки, за да изразите

подвигъ, на любовъ, на беззаветностъ и себепожертвование. Вие бѣхте не случайниятъ, не само описателниятъ, не само оня, който наблюдава едно наистина изключително дѣло, но Вие бѣхте заедно съ духа, заедно съ сърдцето, заедно съ идеологията, заедно съ всички онѣзи стѣпки на завои и крушения, които сѣ присѣщи и които сѣ неизбѣжни въ едно дѣло, което трѣбва да превъзмогва страшни препятствия, въ центъра на единъ полуостровъ, върху който сѣ си дали сражение съревнуванията на всички тъмни сили на Балканитѣ и голѣми държави въ свѣта.

Въ този моментъ има нѣщо, което тегне надъ тази зала, което тегне надъ това тържество. Македонскиятъ народъ, който толкова много дължи на Васъ, въ този моментъ е възпрепятствуванъ да участвува въ това тържество на българската култура. /Ржкоплѣскания/ Но вѣрвата въ ония образи, които въ Вашитѣ творения не сѣ нищо друго, освенъ символъ на добродетель, въ този моментъ грѣе въ душитѣ на непримиримитѣ и тѣ вѣрватъ единъ следъ другъ до тогава, до когато тѣхниятъ заветъ не се свърши съ онова, което ще бѣде отплата за всичкитѣ, които паднаха и дадоха своя животъ за великата наша изстрадала родина.

Драги юбиляру! Македонскиятъ националенъ комитетъ идва тукъ да изрази всичко онова, което дължи и което чувствува Македония за Васъ. Македонскиятъ народъ въ този моментъ не може да Ви понесе на кри-

всички се надѣваме, че наистина Богъ ще Ви даде сила, здраве, бодростъ и неуморна енергия, за да дочакате деня, когато ще празнуваме Вашия следующъ юбилей съ участието на всички, които ще бѣдатъ позовани отъ камбаната на освобождението! /Ръкоплѣскания/

Македонскиятъ националенъ комитетъ за изразъ на тая почитъ къмъ Васъ, поднася Ви единъ скроменъ париченъ даръ и Ви моли да го приеме, защото той е даденъ отъ сърдце и душа на ония, които Ви обичатъ и ценятъ.

Отъ г. Страшимирова, писателя и общественика, Македония чака за преуспѣване на нейното свето дѣло! /Ръкоплѣскания/

К. ПЕТКАНОВЪ: /Отъ Тракийската организация/ Уважаеми г. Страшимировъ! Скъпи писателю! Въ този тържественъ денъ отъ живота Ви и Тракийската емиграция въ България се присъединява къмъ всичкитѣ ония, които се радватъ на Вашето творческо дѣло, като Ви пожелава дълъгъ спокоенъ животъ, който и за напредъ да посветите на българския народъ. Тракийската емиграция съ радостъ си спомня, че презъ ония щастливи и незабравими 7 години, когато българското знаме се развѣваше въ Бѣломорска Тракия, Вие бѣхте единъ отъ малцината български писатели, които се интересуваха отъ бита, историята, етнографията и борбитѣ на тракийския българинъ и не малко страници отъ Вашето литературно дѣло сѣ проникнати отъ

Българинътъ отъ поробена Тракия се покланя предъ Вашето голѣмо литературно дѣло и изказва дълбоката си почитъ къмъ Васъ. Въ изразъ на тия чувства, отъ името на тракийскитѣ българи, тракийската организация е щастлива да Ви поднесе отъ скромнитѣ си сръдства единъ малкъ париченъ даръ отъ 3.000 лева. Бъдете бодъръ и живѣйте за дълги години още. /Ржкоплѣскания/

П.ГОСПОДИНЪ: /Отъ Добруджанската организация/ Гражданино Антонъ Страшимировъ! Поробена и онеправдана Добруджа липсва на Вашето тържество. Но тя знае, тя помни Вашето име. Нѣкога, когато тя бѣше освободена, Вие дойдохте да здравите ликующия народъ и написахте своитѣ вдъхновени "Червени страници". Добруджа като Ви приветствува съ Вашия най-свѣтълъ празникъ, желае Ви само едно: да живѣете още дълги години, за да дочакате нейното освобождение и да напишете нейни "Бѣли страници". /Бурни ржкоплѣскания/

ИВ.п.ВАСИЛЕВЪ: /Отъ Родопската дружба/ Многоуважаеми г. Антонъ Страшимировъ! Родопската културна дружба въ София, въ този тържественъ день за Васъ, когато чествуватессвоята честита 60-годишнина и 40-Годишна плодovitа книжовна дейность, се счита особено задължена да Ви поднесе дълбока признателность и благодарность на родопчани заради Вашата любовъ и внимание къмъ нашия край, който така мило, вдъхновено и правилно сте

Ви "Въ южнитѣ земи" и "Книга за българина". Нека провидението да Ви дари дълъгъ животъ и дълбоки щастливи старини за Ваша утеха и за доброто на нашето много изстрадало отечество.

Въ знакъ на искрена почитъ и възхищение, молимъ Ви да приемете нашия скромень даръ: едно Родопско китено халище, което да Ви напомня за нашитѣ чувства и за Родопа. /Ръкоплѣскания/

ПРЕДСТАВИТЕЛЪ НА РАЗЛОЖКОТО БРАТСТВО: Многоуважаеми г. юбилярю! Драги г. Страшимировъ! Упълномощень съмъ отъ Разложкото просвѣтно дружество "Неофитъ Рилски" да Ви поздравя съ Вашия юбилей по случай 40-годишната Ви писателска дейность и по случай 60-годишнината Ви. Вие, г. Страшимировъ, сте роденъ въ Варна, но Вашиятъ баща е роденъ въ политѣ на Пирина, Родопитѣ и Рила. По силата на политически условия, бѣ принуденъ да напусне родния си кятъ, но той не забрави да Ви предаде своитѣ впечатления отъ родния кятъ и да всади у Васъ любовъ къмъ родината, любовъ къмъ поробена Македония. Въ раннитѣ си младенчески години, когато и азъ бѣхъ тукъ студентъ, помня, кога витязи, кога самоотвержени борци дохождаха у васъ и беседваха. Помня ги и сега си припомнямъ тѣхнитѣ самоотвержени дѣла. Помня Гоцето, Кръстанъ Асеновъ, Халата, както го наричахме, защото бѣ страшенъ за потисницитѣ. Помня ги кога понѣкогажъ, останали безъ залькъ хлѣбъ, ходѣха по улицитѣ, за да

за да осъмнатъ до сутринята.

Вашето дѣло за Македония е велико. Ние ценимъ високо Вашата дейностъ, защото около Васъ се вървѣха онѣзи дейци, искрени и самоотвержени идеалисти които умрѣха, г. Страшимировъ, но дѣлото имъ не можа да се увѣнчае съ успѣхъ. Въпрѣки голѣмитѣ усилия на цѣлото македонско население, въпрѣки голѣмитѣ усилия на цѣлото българско племе, което даде най-милитѣ си синове по дебритѣ изъ Македония, въ политѣ на Пирина, въ политѣ на Шаръ и въ политѣ на Пелистеръ, дѣлото не можа да се увѣнчае съ успѣхъ. На насъ, г. Страшимировъ, предстои още да работимъ!

Азъ, отъ името на Разложкото дружество, на което Вие сте били председателъ, моля, да приемете този скроменъ даръ: любимото цвѣте отъ Пирина, което моля да съхранявате за дълго време, /Подава му подаръка/ и Ви пожелавамъ здраве, бодростъ и сила, защото нашитѣ кѣтове още не сѫ освободени - Македония и другитѣ покрайнини, които останаха подъ чуждо иго. Нека Вашето мощно перо продължава да работи за свободата на всички тия поробени кѣтове. Здравейте!

/ракоплѣскания/

Н. РАКИТОВЪ: /Отъ Българския учителски съюзъ/ Уважаеми г. Страшимировъ! Управителниятъ съветъ на Българския учителски съюзъ и редакциитѣ на списание "Учителска мисль" и в. "Съзнание" считатъ за длъжностъ да Ви

Българския учителски съюзъ, откърменъ въ идеитѣ на народничеството, което Ви вдъхновяваше цѣлъ животъ да работите за своя народъ. Днесъ Вие сте увѣнчанъ съ всенародно уважение и признателностъ, Народни учителю и писателю-общественикъ! По тоя случай ние Ви пожелаваме да дочакате още дълги години, за да прибавите още по-хубави цвѣта въ вѣнеца на Вашето живо литературно дѣло. /Ръкоплѣскания/

ТЕОДОРИНА ПЪЙКОВЪ: /Отъ редакция "Икономия и домакинство"/:

Г.Страшимировъ! Редакциитѣ на списание "Икономия и домакинство" и на литературния вестникъ "Женски свѣтъ" Ви поздравляватъ, задето съ хубавитѣ си разкази и статии украсихте страницитѣ на нашитѣ списания и влѣхте една жива струя въ тѣхъ. Честито! /ръкоплѣскания/

ПРЕДСТАВИТЕЛЪ НА КНИГОИЗДАТЕЛСТВО "ЧИПЕВЪ": Многоуважаеми г. юбиляру! Отъ името на книжарница и книгоиздателство Чипевъ Ви моля да приемете този малъкъ подаръкъ. Това е една писалка "Паркеръ". За нея, казватъ, че сама пишела. Дали това за всѣкиго е вѣрно, не знамъ, обаче за Васъ тя действительно сама ще пише. /Ръкоплѣскания/ Приспособена е за носене въ джобъ, а заедно съ тази стойка за маса, може да бѣде винаги на разположение на вдъхновения писателъ. Честито! /Ръкоплѣскания/

ПРЕДСТАВИТЕЛЪ НА ЛОМСКОТО ГРАЖДАНСТВО: Г.Страшимировъ! Щастливъ се считамъ, че мога да поднеса поздравитѣ на

/Чете/ "Ломски общограждански комитетъ "Антонъ Страшимировъ" по случай писателския му юбилей.

"Учителю! Ти ~~всѣ~~ посвети всичкитѣ си сили въ безкористна служба на своя народъ и остана вѣренъ на проповѣдваната отъ тебе нравствена устойчивостъ. Твоето огромно писателско дѣло, пропито съ топлота, искреностъ и копнежъ къмъ човѣчеството; родолюбиво основно проучване и вѣчно изобразяване устоитѣ на нашия битъ; разнообразната ти и плодовита дейностъ като учителъ, писателъ и общественикъ ти осигуряватъ почетно мѣсто въ българския пантеонъ. Ломското гражданство се прекланя предъ твоето сподвижничество и наредъ съ цѣлия български народъ ти пожелава дълъгъ животъ и несъкрушима бодростъ, за да продължишъ творческото си дѣло". /Ръкоплѣскания/

ПРЕДСТАВИТЕЛЪ НА СТУДЕНТСКОТО ФИЛОСОФСКО ДРУЖЕСТВО: Многоуважаеми г.юбилярю! Студентското философско дружество при Държавния университетъ ме натовари да Ви приветствувамъ най-любеобилно по случай този Вашъ скъпъ день. То чувствава, че Вие сте единъ отъ голѣмитѣ писатели на българския родъ и съдба. То тѣй високо Ви цени, щото Ви счита едно вѣчно цвѣте, съ което то може да се гордѣе. Вашето творческо дѣло и Вашата творческа личностъ е едно вѣчно цвѣте за българския академикъ, съ което той ще може винаги да се кичи и да се гордѣе. Същевременно и Вие, голѣми писателю, имате право да считате Българското студентско фило-

софско дружество, пъкъ и цѣлата българска академическа
младежъ за едно неувѣхващо красиво цвѣте, съ което
Вие винаги ще можете да се гордѣте.

Нашето дружество същевременно ме застави
да Ви приветствувамъ и съ едно стихотворение, което
азъ съ голѣма любовъ написахъ и посвѣтихъ въ Ваша
честь. То се казва

" *Chanson triste* "

Какво ми сѣ на менъ простори,
Истегнати въ вѣчността,
Кога съ менъ не си-затвори,
Затвори сѣ за волността.

Какво ^e за мене злато слънце,
Кога не виждамъ те при менъ,
Тогазъ ~~е~~ то нищожно зрънце
Край пусти брѣгъ, съ тага залѣнъ.

Какво че топли дни пируватъ,
Опиянени въ захласъ,
Кога мечти въ студъ блѣнватъ,
Самотенъ гробъ въ синъ талазъ.

Защо лѣтятъ надъ мене птички,
Като за сватба - праздненство,
Кога свѣтовни маки всички
Въ менъ ^е тровятъ всѣко тържество.

Защо морето е стихнало,
Защо не буйства, не лудей;
Защо въ тебъ буря не е влѣло,
За мойта смъртъ защо не пѣй.

Простори красни, вий [?] лъжа сте,
Че днесъ сте ясни, утре - гръмъ
И облакъ, буря и нещасте,
Коего гасне нашия сънъ.

Простори красни, вий [?] лъжа сте
Вий лудо мамите ни съ чаръ,
Вий лъжете ни, че всевласте
И волность, нашъ сѣ чуденъ даръ.

А ний сме роби на тагата,
Отъ люлката до черний гробъ;
Не сме чада на свободата,
Сждба преследва нашия родъ.

Нашето дружество чувствава, че въ Вашия пи-

но то Ви желае най-сияйни дни, защото Ви чувства
като голѣмъ български писателъ. /Ръкоплѣскания/

ПРЕДСТАВИТЕЛЪ НА ЗАВЪРШИЛИТЪ ДУХОВНАТА СЕМИНАРИЯ: Скъпи народ-
ни будителю! Менъ се падна високата честъ да Ви
поздравя отъ името на завършилитъ духовната семинария.
Ние ратуваме за онѣзи идеи, за които нѣвга преди 20
вѣка тамъ въ Галилея ходѣше, бродѣше по села и градове
Галилейскиятъ учителъ, за онѣзи идеи, които и Вие презъ
Вашия политически, общественъ и културенъ животъ досе-
га сте бранили. Ние нѣмаме злато и сребро. Ние сме
решили да Ви поднесемъ единъ скромнъ даръ, който
винаги да бѣде Ваша настолна книга. Тази книга, за
която и Вие преди нѣколко време казахте, че е стара
по време, но нова и вѣчно свежа по идеи, по духъ.
Това е книгата на живота, пътя и истината. Това е
най-великата между великитъ книги - евангелието.
/Ръкоплѣскания/ Приветъ и поздравъ!

ПРЕДСТАВИТЕЛЪ НА РЕДАКЦИЯ "ПРОБУДА": Г.юбиларю! Щастливъ се
считамъ, че мога да Ви приветствувамъ отъ страна на
редакцията на в."Пробуда". Предъ насъ е Вашиятъ животъ,
животъ на творчество, трудъ и постоянство, животъ,
изпълненъ съ всички несгоди и мъчности, които Вие
преодолѣхте. Предъ насъ е Вашата 40-годишна дейность,
самоотвержена и пропита съ любовъ и готова за жертви.
Вашиятъ животъ и Вашето дѣло сж ни вдъхновявали и
ще ни вдъхновяватъ. Приемете нашия скромнъ даръ.

Вашето творчество. /Ржкоплѣскания/

ПРЕДСТАВИТЕЛЪ НА УЧАЩАТА МЛАДЕЖЪ ВЪ СОФИЯ - УЧЕНИЧКАТА КОНСТА

ТИНОВА: Скъпи писателю и двигателю на нашия устремъ за

просвѣта и дейность! Единъ лудъ поривъ ме тласка тукъ да Ви изкажа отъ свое име и отъ името на учащата се младежъ своитѣ приветствия и пожелания да отпразнувате своя 80-годишенъ юбилей.

Също като дете на скъпа "Добруджа", което разбира добре що е робство, азъ Ви пожелавамъ Вашиятъ 80-годишенъ юбилей да отпразнувате при вѣещитѣ се знамена на свободна Добруджа, Македония и Тракия.

/Ржкоплѣскания/

Нека неувѣхващитѣ чувства къмъ Васъ да красятъ красивия букетъ на Вашия животъ. /Ржкоплѣскания/

СЕКРЕТАРЪТЪ НА ЮБИЛЕЙНИЯ КОМИТЕТЪ: Единъ гражданинъ отъ Берковица анонимно подарява на юбиляра два декара мѣсто.

/Ржкоплѣскания/

Отъ Столичното училищно настоятелство се получи следното поздравление: /Чете/

"Г.Страшимировъ! Днесъ съ право и гордостъ Вие празнувате 60 години отъ рождението си и 40 години отъ Вашата дейность като мислителъ, общественикъ и гражданинъ. Вие непрекъснато творихте и работихте за културно-Просвѣтното издигане на българското общество и насаждахте добродетели въ българския граж-

много за доброто на родината.

"По тоя случай азъ съмъ щастливъ, че мога да Ви поздравя най-сърдечно отъ името на Столичното училищно настоятелство, като Ви пожелавамъ още много години да работите съ същата енергия и въ същата насока. Председателъ Бижевъ".

Отъ Славянското дружество въ България: /Чете/

"Уважаеми г. Страшимировъ! Славянското дружество счита за свой приятенъ дългъ да се присъедини къмъ културния и общественъ празникъ, който утре ще чествува 60 години отъ рождението Ви и 40-годишна литературна дейность. Вие сте заслужилъ и признатъ отъ народа си, като изобразителъ на народния битъ и душа, като уредникъ на редица издания, следени и четени съ най-живъ интересъ отъ младежъта и като общественикъ, който е живѣлъ съ идеитѣ на мислеща България.

"Отъ името на Славянското дружество въ България и ние се присъединяваме къмъ този празникъ. Отъ дружество "Славянска беседа": /Чете/

"Драги Страшимировъ! Честити сме да Ви поднесемъ сърдечнитѣ приветствия по случай Вашия двоенъ юбилей, на всичкитѣ членове на нашето дружество и да изкажемъ удоволствието си отъ Вашитѣ художествени трудове, отъ които личи, че Вие познавате

"Същевременно "Славянска беседа" Ви пожелава още дълги години здраве и бодростъ, за да ошастливите българския читателъ съ нови родни творби".

КАСИЕРЪ НА ЮБИЛЕЙНИЯ КОМИТЕТЪ:

Скъпи юбилярю! Днесъ, когато празнуваме 40 години отъ Вашата писателска дейностъ, цѣлиятъ български народъ се радва. Той Ви е признателенъ за това, че 40 години Вие го учехте на граждански дългъ и обществена съвѣсть. И доказателство за това сѣ многото стотици телеграми, които сѣ пристигнали досега и продължаватъ да пристигатъ. Да ги четемъ тукъ е невъзможно! Заповѣдайте! /Предава му ги/
/ръкоплѣскания/

АНТОНЪ СТРАШИМИРОВЪ: /Посрѣщнатъ съ продължителни ръкоплѣскания и "Ура!"/

Благодаря съвременници! Въ живота азъ не се научихъ да бъда галенъ. И ако допуснахъ днешния день, направихъ го само въ името на нѣщо, което азъ смѣтамъ, че стои надъ личната суета. Азъ вѣрвахъ, че Вие ще се съберете днесъ тукъ не за моитѣ вече помѣтнѣли очи. Азъ вѣрвамъ, че вие сте събрани днесъ тукъ тѣй многобройни, за да зачетете онова, надъ което помѣтнѣха моитѣ очи — да зачетете българската вдъхновена книга. И въ името на това, въ днешния върховенъ день за мене, азъ ще повиша тона, ще искамъ да хвърля въ вѣковетѣ напредъ завета: да бъде и да пребъде българската вдъхновена книга! /"Браво!" Бурни ръкоплѣс-